Den uforbederlige bibliotekar
Niels Jensen

Skanning / foto af tekst.

https://uforbederlig.dk

Udarbejdet af Niels Jensen

Nr. 16. Pris 25 Øre.

Øreskrifter for Folket.

Dyrplageren (af Emanuel Henningsen.)

Med 8 Billeder.

Kjøbenhavn.
N. C. Roms Forlagsforretning.
Trykt hos J. H. Schultz.
1881.

Dyrplageren.

Fortælling af Emanuel Henningsen.

sten til Vognsild Hede ligger i en Lavning den store Favrskjær Mose, hvis udmærkede Tørvejord er vidt berømt. Mosen, der ligger lidt norden for Byen, har en temmelig uregelmæssig Form, i det den strækker et Par smalle Sidegrene ind mellem Hedens Lyngbakker, og en lignende Gren gaar langt nord paa ind i Kobberup Sogn. Mosen er ved Udskiftningen bleven delt mellem Husene og Gaardene i Vognsild, saa at de fleste af disse eje et Stykke af den. Da Udskiftningen fandt Sted, var der dog nogle snilde Hoveder, som sørgede for, at de fik deres Del anvist oppe i Heden, der paa den Tid ansaas for mere værdifuld; men deres nuværende Efterkommere ere ikke deres kloge Forfædre videre taknemmelige, thi medens Heden til Dels har beholdt sin ringe Værdi, er Tørvejorden Aar for Aar stegen i Pris, og det er nu snart næppe nok muligt at faa noget af den til Kjøbs.

Ved Randen af en af de omtalte Grene, der strakte sig slangebugtende ind i Heden, laa der et gammelt og temmelig brøstfældigt Hus, som aldrig gik under noget andet Navn end

Hexehuset, fordi Hexen fra Vognsild, Ane From, boede der tillige med sin Datterdatter, den lille Johanne. Hexen, en temmelig værkbruden Kone paa tresindstyve Aar, bar ikke sit Navn uden Grund, thi det var en vel kjendt Sag, at hun var god til mange Ting, som hverken læge eller lærde Folk forstode sig paa. Hun kunde vise igjen, læse over syge Mennesker og Kreaturer, slaa Øjet ud paa en Tyv, stille Blod og mange andre sorte Kunster, og alt det tilsammen gjorde, at man omgikkes hende med en vis Sky og nødig lagde sig ud med hende, naar man ellers kunde undgaa det. Alene det, at hun boede i en Udkant af Mosen, hvor man meget nødig færdedes ved Aftentid, indgød Mængden en vis overtroisk Respekt for hende. Et Par hundrede Alen fra Huset laa nemlig efter Sagnet en stakkels forført Kvinde begraven; hun havde i Sorg og Fortvivlelse druknet sig og sit lille Barn i den dybe mørke Tørvegrav, som fandtes derude, og var stedet til Hvile der i Nærheden; men efter Folketroen rejste hun sig hver Nat af sin ensomme uindviede Grav og svævede med sit Barn paa Armen og med udslagent, vanddryppende Haar op til Kobberup Kirkegaardsmur, hvor hendes Forfører maatte give Møde fra sin blomstersmykkede Grav inde paa Kirkegaarden for atter og atter at lytte til hendes klagende, graadfulde Røst: „Du ligger der, hvor jeg skulde ligge, jeg ligger hviletøs i min vaade Grav!“ Og naar man færdedes hen over hendes Hvilested, hvis græsklædte Tue for længst var sunken ned i Højde med Omgivelserne, kunde det undertiden hænde — efter hvad Folketroen fortalte — at Kisten gav en dæmpet Gjenlyd af den vandrendes Trin, hvad der var et Tegn til, at han skulde ligge i Jorden, inden Aaret var omme. Intet Under derfor, at Hexehuset og dets Omgivelser vare saa temmelig skyede af alle, og at Laust Gregersen, en af Byens rigeste Gaardmænd, der ejede Tørvegraven og Jorden der omkring, kun sjælden eller aldrig lod ælte Tørv derude og kun for saa vidt havde Gavn af denne Del af sin Ejendom, som han ved Sommer- og Efteraarstid lod sine Køer drive der ud paa Græsning. Om Aftenen, naar Solen sank ned bag Klitterne, og mørke brune Skygger droge sig hen over Heden, medens de graahvide Dampe hævede sig op fra Mosen i underlig bølgende Skikkelser, da var alt som uddødt derude, kun Vibens skarpe Piben og Rørdrummens halv angstfuldt klingende Skrig lød hen over Mosen og hendøde mellem de lynggroede Hedebakker.

I disse Omgivelser havde Hexens Datterdatter, den lille

niaarige Johanne, nu boet i to Aar, og den alvorsfulde mørke Natur tillige med meget andet vedrørende hendes Liv havde givet hende et eget Præg af tungsindigt Alvor, der var langt forud for hendes Alder. For to Aar siden, en kold Foraarsdag, var et Skrækkens Budskab med Lynets Hurtighed faret igjennem Byen: Anders Vildsteds Brønd var skreden sammen over Klitgaard, Johannes Fader, og kort efter var den største Part af Vognsilds Befolkning samlet oppe paa Heden, hvor Ulykken var sket. Med en ubegribelig Uforsigtighed havde Klitgaard gravet den tredive Alen dybe Brønd ned gjennem løst Rødsand uden at anbringe saa meget som en Afstivning til sin Beskyttelse; han havde om Formiddagen været sysselsat med at forsyne Brønden med Trærammer og havde allerede indsat disse i en Højde af en halv Snes Alen fra Bunden, da Brønden pludselig skred sammen og begrov ham under et tyve Alens Sanddække. Hvor Brønden havde staaet, var der nu et stort gabende Hul, der strakte sig ind under Hedehusets Grund paa en saadan Maade, at der var Udsigt til, at Huset selv skulde styrte bag efter. Da den første Forfærdelse havde sat sig lidt, og Herredsfogden skyndsomst var kommen til, tog man fat paa Udgravningen af den forulykkede. Huset blev afstivet, store Rammer, der, efterhaanden som Arbejdet skred frem, kunde sænkes ned i Hullet til Arbejdernes Værn, bleve sammentømrede, og Dag og Nat arbejdede et halvt hundrede Mennesker paa at bane Vej ned til den ulykkelige, der muligvis endnu var i Live paa Bunden af Brønden. Og alt imens Arbejdet skred frem, sad en lille Pige, skjælvende og hulkende, ved Randen af Graven. Uden at ville tage mod Trøst eller Pleje sad hun Dag og Nat, gjennemisnet af den skarpe Blæst, spejdende, lyttende, ventende, klyngende sig til Haabet om, at et Underværk var sket for at redde den eneste Beskytter, den eneste elskede, hun havde i Verden. Og da endelig ved Aftentid den anden Dag et mørkt, stivnet, uhyggeligt Legeme langsomt blev hejset op af den gabende Afgrund, medens Arbejderne i Tavshed hvilende støttede sig paa deres Skovle og Spader, da brød hun ud i et saa fortvivlet, smertefuldt Skrig, at selv den mest følelsløse blev greben deraf. Et Øjeblik efter laa det døde Legeme udstrakt paa Ryggen, med de stivnede Arme, som i Dødens Øjeblik havde grebet efter et frelsende Holdepunkt, rakt op mod Himlen, som vilde de bede Gud om Barmhjærtighed for den bortflygtede Sjæl. En sagte Mumlen gik igjennem Mængden, der dannede sig en smal Vej gjennem Hoben, og

frem fra denne skred Hexen fra Vognsild og knælede ned ved den dødes Side. Hun blottede langsomt Ligets Bryst og lagde sin brune rynkede Haand undersøgende paa det, saa trak hun atter Skjorten sammen derover, og i det der trængte ligesom en hulkende Stønnen frem fra hendes Bryst, sagde hun stille:

„Saa har du da udstridt, Klitgaard. Gud tilgive dig, som jeg har gjort det.“

Saa rejste hun sig atter, tog den lille grædende Pige ved Haanden og gik langsomt bort med hende i Retning af Mosen. Samtidig dermed gik der næsten som et lettende Suk gjennem Mængden, thi der var næppe en til Stede, som ikke vidste, at den afdøde havde forsyndet sig haardt mod den gamle, — som ikke vidste, at den lille Pige var et Lokkebarn, og at han, som nu saa pludselig var kaldt bort, havde knust hendes Moders Hjærte og beredt hende en tidlig Grav. —

Det var en varm Sommerdag, at der sad to Børn ude ved Tørvegraven i Nærheden af Hexehuset og talede sammen. Det ene var en tolvaars Dreng, stor og stærkt bygget, med lysegult Haar, der krusede sig ved Tindingerne, og med et Par graa Øjne, der lyste med en egen kold Glans. Det andet Barn var en lidt yngre Pige, hvis hele Udseende næsten stillede hende som en Modsætning til Drengen. Hun var spinkel og spædlemmet, havde en mørk Hudfarve, brune, alvorlige Øjne, der aldrig syntes at kunne smile, og mørkt Haar, der i Solen fik et kastaniebrunt, metallisk Skjær. En lille langhaaret Hund, som plaget af Heden strakte Tungen langt ud af Munden, havde lagt sig tæt ved Siden af hende og logrede fornøjet med sin buskede Hale, naar den lille Pige lod sin Haand glide hen over dens Hoved. Rundt om Tørvegraven stode en Del Unghøveder tøjrede, der af og til fandt sig foranledigede til at stikke Halerne i Vejret og tage sig en lille „Bejssetur“ rundt om i Tøjret. En lille Studekalv, hvis rustfarvede Lød tydede hen paa, at den oprindelig havde været sort, var særlig ivrig i at anstille disse Legemsøvelser og løb af og til Fare for at brække Halsen, naar det strammede Tøjr stoppede den i Farten.

„Naa, du svarte,“ raabte Drengen skjændende, „kan du ikke snart komme i Stilling*). Det er en sær Handel, du stiller an . . . Ja,“ vedblev han, vendende sig til den lille Pige, „hvis han ikke var fæstet med en Skruehæl**), saa havde han

---

*) Stilhed. **) Tøjrpæl af Jærn i Form af en Proptrækker.

været henne for længe siden. Det er sært, at saadan en bitte stakket en, der snart er ene Ben, kan være saa hidsig paa det."

„Bremserne er vist ogsaa slemme i Dag, Tønnes."

„Bare de ogsaa var fæstede med Skruehæle", sagde Tønnes og lo af sit eget Indfald. „Tror du, at din Gammelmo'er kunde gjøre det, Johanne?"

„Nej, aa nej."

„Ja, da kan hun ellers giøre meget, som andre ikke forstaar sig paa. Saaledes var det den anden Dag nede ved Jens Vollesens, at de ikke kunde faa Smør, hvormeget de saa kjærnede. Saa skikkede de Bud efter din Gammelmo'er, og hun tog bare en bitte grøn Kvist og kom den i Fløden, og saa hug hun en Brødkniv ned i Kjærnen, og lige med det samme var der ogsaa Smør."

„Det kan godt være, det med Kvisten," sagde Johanne, „for Gammelmo'er har selv sagt mig, at der er nogle Kviste, som er gode til at skille Fløden, men det med Kniven, det er ikke sandt."

„Er det ikke? Jo, det kan du være vis paa . . . Naa da, svarte!" afbrød Drengen sig selv og sprang op. „Kan da dit grimme Dyr ikke komme lidt stille afsted!"

Studekalven, der fik sig en rask Galop rundt i Tøjret med Halen i Vejret, standsede et Øjeblik ved Tilraabet og saa paa sin Vogter. Derefter rystede den paa Hovedet, som om den vilde svare benægtende paa Spørgsmaalet, prustede, stak atter Halen i Vejret og satte afsted i fuldt Firspring.

„Vil du da ikke lystre, dit forbandede Dyr!" skreg Tønnes og greb en tyk Stok, der laa ved Siden af ham. „Saa skal jeg da ogsaa saadan hærme dig igjennem, at du skal have godt deraf i mange Dage."

Med et Par raske Spring var han henne ved Dyret, og i det Kalven for ham forbi, gav han den et saa voldsomt Slag i Hovedet, at den tumlede tilbage og blev staaende, rystende paa alle Lemmer, medens Blodet flød den ned over Panden.

„Aa, Tønnes . . . Tønnes," sagde Johanne forfærdet og ilede hen til ham, „hvor kan du dog nænne til at gjøre saadan noget . . . Nej, du maa ikke slaa den mer . . . ser du ikke, den bløder . . . aa, Tønnes dog, lad dog være!"

Hun greb fat paa den opløftede Stok og søgte at vriste den fra ham, men det var, som om hendes Indgriben først rigtig vakte alle onde Instinkter til Live i Drengen; han stødte hende voldsomt fra sig, saa hun faldt over Ende, derpaa for

han igjen ind paa Dyret og slog løs paa det, indtil det, stønnende af Angest og Smerte, sank sammen for hans Fod.

„Saa," sagde han og drev Kalven endnu et Slag hen over Hornene, inden han pustende kastede Stokken fra sig, „nu tænker jeg, du har faaet nok for denne Gang . . . Hvad er der ved det, din Tosse," vedblev han og vendte sig til Johanne, „hvorfor skaber du dig saadan?"

„Aa, Tønnes, hvor kunde du dog være saa grusom," svarede den lille Pige grædende. „Aa, min Gud, aldrig havde jeg dog tænkt, at du var saadan . . ."

„Naa, det er ogsaa noget at prate om, at den forrykte Stud faar en Fyring," sagde Drengen haanlig. „Den har den gjort sig fortjent til mange Gange, og den kan faa mere til, om den lyster. Jeg kan ikke forstaa, hvor du kan tage dig det saa nær."

Den lille Pige tørrede Taarerne af sine Øjne og saa alvorlig paa ham.

„Hvordan mon du vilde synes om, hvis nogen slog dig saa ubarmhjærtig?" spurgte hun.

„Det skulde nok blive Løgn, det," svarede Tønnes trodsig, „min Fa'er er ikke af det Slags, at han taalte det."

„Tror du da, at Vorherre lider, at du slog Kalven saadan? Skjønner du ikke . . ."

„Aa, Vrøvl," afbrød Drengen hende ærgerlig. „Gaa du heller hjem og hold en Præken for din Gammelmo'er og sig hende, at Vorherre har sagt en hel Del om Trolddom, som hun kan have godt af at høre. Du kan vel huske hvad Degnen talte om den anden Dag oppe i Skolen."

Dermed bøjede han sig ned efter Stokken og forlod hende. Johanne rejste sig op og saa et Øjeblik bedrøvet efter ham, derpaa gik hun langsomt hjem ad mod Hytten. Den langhaarede Hund, der i nogen Frastand havde været en opmærksom Tilskuer til hvad der foregik, saa sig sky om efter Drengen, der rask skred ind over Mosen, derpaa stak den sin buskede Hale mellem Bagbenene og fulgte efter Pigen, medens den dog af og til vendte Hovedet om efter den bortgaaende Dreng. Johanne lagde ikke Mærke til Dyret, før hun hørte Tønnes raabe:

„Tyras . . . Tyras!"

Hunden standsede med et pludseligt Sæt, og dens buskede Hale krøb nu helt ind mellem Bagbenene, medens den med et forunderlig bedende Blik saa op til Johanne, som om den vilde anmode hende om at faa Lov til at blive hos hende.

Saaledes opfattede den lille Pige det ogsaa, thi i det hun bøjede sig ned og lod Haanden kjærtegnende glide hen over dens Ryg, raabte hun:

„Aa, maa han ikke blive ved mig, Tønnes, til du kommer igjen?“

„Nej!“ svarede Drengen vredt. „Tyras . . . kom her! Vil han komme, siger jeg!“

„Ja, gaa saa, bitte Tyras,“ sagde Pigen ilsomt og pegede hen imod dens opbragte Herre, „ellers er jeg ræd, at du ogsaa faar Hug . . . Saa . . . saa, lad mig nu se, du kommer afsted.“

Hunden slikkede endnu en Gang hendes Haand, og som om den havde forstaaet hendes Ord, for den nu pilsnart hen over Mosen, hen imod Drengen, der stod og ventede paa den. Men da den kom ham nær og saa det vrede Udtryk i hans Ansigt, forandredes dens ilsomme Løb til en langsom Kryben. Atter drog Halen sig ind under Bugen, den trykkede sig næsten helt ned i Græsset, medens den, med den pinligste Angest udtrykt i enhver Bevægelse og med Øjnene ydmygt fæstede paa Drengen, krøb hen for hans Fødder. Det var, som om den ved sin Ydmyghed vilde afværge den Vrede, hvortil den ikke kjendte Grunden, og Drengen saa med en vis overmodig Stolthed, at den erkjendte hans uindskrænkede Magt over den. Han vidste, at et eneste venligt Ord fra hans Side vilde bringe den til at fare op med et Hyl af Glæde, og at den vilde springe op ad ham, fare rundt om ham, ellevild af Fornøjelse, som om de havde været adskilte i Maaneder, men ikke des mindre lod han Stokken falde ned over den med tunge Slag og saa med en egen Vellyst, hvorledes den krummede sig ved hans Fødder og med sin jamrende Hylen tiggede ham om Naade og Barmhjærtighed.

Johanne var bleven staaende for at se, hvor vidt hendes Frygt var begrundet, og da hun saa Tønnes prygle Dyret paa samme ubarmhjærtige Maade, som forhen Kalven, brast hun paa ny i Graad, ikke blot fordi det gjorde hende ondt, at hendes lille firbenede Ven blev mishandlet, men ogsaa fordi hun følte, at hendes Forhold til hendes eneste og bedste Ven, Tønnes, blev forstyrret i dets inderste Grund. Som forhen fortalt, kom her sjælden nogen ud i denne Udkant af Mosen, hvor Græsningen kun var sparsom, og hvor Tørvejorden til Dels var forbrugt, men om Sommeren var Tønnes en jævnlig Gjæst herude, og i Mangel af andre jævnaldrende havde Johanne sluttet sig til ham med hele sin Naturs dybe Inder=

lighed. Han alene formaaede at bringe Smilet frem paa hendes lille tungsindige Ansigt og bringe hende til at glemme det, der stedse tyngede paa hende, Faderens Død og Bedstemoderens Forhold. Hun vidste fuldt vel, med hvilke Øjne man saa paa denne hendes eneste Slægtning, og lige saa lidt var det hende ukjendt, at en Del af den Skyhed, man nærede for Hexen, ogsaa var falden paa hende, og at hun i Almindelighed gik under Navnet „Hexetøsen fra Vognsild Mose." Tønnes kunde for nogle Øjeblik bringe hende til at glemme alt dette, han bragte et Pust af Livet med sig der ud i Ensomheden, og hun havde efterhaanden vundet ham inderlig kjær. Men netop fordi hun for det meste levede ene og uden jævnaldrende Legekammerater derude, havde hun ogsaa med Inderlighed knyttet sig til det Liv, der rører sig i Naturen. Ingen vidste saa godt, som hun, hvor Hedelærken havde sin Rede, hvor Ræven hulede sig sin Grav, hvor Viben rugede sine Unger, og hvor Haren søgte Skjul under Lyngdækket. Naturen var for hende som en stor Billedbog, hvori hun Dag for Dag vendte et nyt Blad, undrende over alt, hvad nyt den bragte hende, og elskende alt hvad den gjorde hende kjendt med. Bedstemoderen havde ogsaa været medvirkende til at indpode hende Kjærlighed til det skjulte Liv, der rørte sig rundt om. Hun havde lært hende at kjende de Lægedomskræfter, der findes i mange af de Urter og Blomster, som Menneskets Fod foragtelig træder i Støvet, hun havde lært hende den Betydning, der med Hensyn til Vejr og Vind kan ligge i Dyrenes, baade de smaa og de stores, Maade at være paa, og alt imens havde hun som en Modsætning dertil forsøgt at indpode hende sin egen Foragt for Menneskene, denne usle, egenkjærlige, bedrageriske Slægt, der ikke var saa meget værd som det ringeste Dyr, der færdedes ude i Heden og paa Mosen. Alt dette tilsammen havde for saa vidt haft en gavnlig Virkning paa den lille Pige, som det havde fyldt hende med Kjærlighed til alt, hvad Gud har skabt, samtidig med, at Bedstemoderens menneskefjendske Lærdomme ikke havde vundet Indgang hos hende, dels fordi hendes Hjærte var for blødt til at tage dem for gyldige, dels fordi hun havde en Fornemmelse af, at det var Bedstemoderens ejendommelige Stilling, som havde skabt dem.

Efter dette vil man forstaa hvad hun maatte føle, da hun pludselig saa sin eneste Ven mishandle to uskyldige Væsener paa en saa ubarmhjærtig og hensynsløs Maade. Vel havde han undertiden vist sig noget anderledes, end hun havde

kunnet billige, men hun havde ikke før gjort sig nogen Tanke om, at han kunde være saaledes, som han havde været denne Dag. Det var for hende, som havde hun mistet ham for stedse, som kunde hun aldrig mere nærme sig til ham med den hengivne Tillid, hvormed hun hidtil havde færdedes i hans Selskab, og Tanken om, at hun nu slet ingen havde at omgaas med og at tale med derude, gjorde hende inderlig bedrøvet.

Hun sad en Tid lang grublende henne ved Hytten og saa hen til Unghøvederne, som nu vare faldne til Ro, alt eftersom Dagen var bleven mere kølig. Saa kom hun i Tanke om, hvorledes den stakkels svarte Stud vel havde det, og hun rejste sig igjen og tog Vejen hen til Tørvemosen. Og som hun kom nær hen til Dyret, der endnu laa paa samme Sted, hvor det var styrtet om, udstødte hun et Skrig af Forfærdelse, thi hun saa, at dets ene Horn var slaaet af og hang dinglende ved en lille Stump Hud, ned paa Panden, medens en blodig Stump, tæt besat med Fluer, betegnede det Sted, hvor det havde siddet.

Hun skyndte sig at jage Insekterne bort og tog et grønt saftfuldt Blad af en Vandplante og fastgjorde det paa det blodige Saar, derefter ilede hun hjem til Hytten, opsøgte nogle linnede Klude og en af Bedstemoderens Salvekrukker, og kort efter knælede hun atter ved Siden af Dyret og forbandt det, saa godt hun kunde. Da hun rørte ved Hornet, faldt dette ned paa Jorden.

„Saa, du stakkels lille Kalv." sagde hun og klappede den venlig, medens den tillidsfuld saa paa hende. „Er det nu ikke saa slemt mere? Gjør det nu ikke saa ondt? Aa, Tønnes, hvor kunde du dog gjøre den bitte Stakkel saa meget ondt ... Men han vil nok gjøre det godt igjen, det vil han nok."

Tanken derom trøstede hende lidt, og hun tænkte nu paa, om hun ikke kunde give Dyret en lille Erstatning for hvad det havde maattet udstaa. Lidt Brød med Salt paa vilde Kalven vist synes godt om; hvad om hun gav den en forsvarlig Mellemmad? Bedstemoderen vilde vist ikke blive vred derfor, naar hun fortalte hende det, naar hun kom hjem om Aftenen. Som tænkt, saa gjort. Atter løb hun tilbage til Hytten, og snart efter sad hun igjen ved Kalven med et stort Rundtenom og en Haandfuld Salt, og da hun saa, med hvilken Begjærlighed Dyret tog imod hendes Gave, glædede hun sig over, at denne Tanke var falden hende ind. —

Medens hun var sysselsat saaledes, havde Tønnes fort-

sat sin Vej til Hjemmet, efterfulgt af Tyras, der paa denne Tur rent glemte sin sædvanlige Idræt: at jagte om mellem Tørvestakkene. Den haarde Tugtelse havde rent kuet dens Mod, og da dens strænge Herre ikke havde et venligt Ord til den, sluskede den bag efter ham, sandsynligvis med et lønligt Haab om, at han havde glemt dens Nærværelse.

Efter et Kvarters Forløb naaede de Hjemmet, en af de smukkeste Gaarde i Vognsild. Den laa paa en Bakke, hvorfra der var en storartet Udsigt ud over den bølgeformige Egn. Mod Syd laa Vejrup Sø, glinsende i Solskinnet, mod Nord den stille brune Hede med Klitbakkerne til Baggrund og lynggroede Kæmpehøje. Gaarden selv var omgiven med frodige Kornmarker, og op til Stuehuset laa der en temmelig anselig Have, der paa Vestsiden skjærmedes af et højt Dige, bag hvilket et Læbælte af haardføre Træsorter værnede Haven mod de skarpe Vestenstormes ødelæggende Indflydelse. Det var saaledes ikke ganske uden Grund, at Laust Gregersen var stolt af sin Gaard, og at han jævnlig med bevidst Selvfølelse talte om de Dage, da han som et Fattigmands Barn havde rendt om med Tiggerposen paa Nakken, men han kunde dog ganske vist ogsaa med Grund have fremhævet, at Lykken havde været ham ualmindelig huld, og at det ikke helt skyldtes hans egen Dygtighed, at han nu var den Mand, han var. Da han naaede den voxne Alder, havde han vandret Landet rundt som Uldhandler; efter et Par Aars Forløb ombyttede han Uldhandelen med Hestehandelen, kjøbte sig saa for Spotpris en lille Hedelod i Vognsild, og da han i en af Bakkerne fandt udmærket Ler, anlagde han et Teglværk, som han drev med Dygtighed og Kraft. I hans nuværende Gaard levede der den Gang en ældre Enke, som havde et eneste Barn, en sygelig Datter, hvis Kjærlighed han vandt og igjennem den Gaard og Gods. Hans Svigermoder døde kort efter Brylluppet, og hans Kone fulgte hende i Graven et Par Aar derefter, efterladende ham Sønnen, Tønnes, med hvem vi jo allerede have gjort Bekjendtskab. Man sagde almindelig, at Laust paa en Maade selv havde været Skyld i den svagelige Kvindes Død, og at han ved sin Haardhed havde forbitret hende de faa Aar, de havde levet sammen. Vist er det i hvert Fald, at man aldrig saa hende glad og fornøjet, efter at hun var bleven hans Hustru, og at hun Dag for Dag svandt bort, uden at det syntes, at Laust brød sig noget derom. Hun havde vel snart opdaget, at hendes Kjærlighed kun havde været ham et Middel til at opnaa Rigdom, og at

han, da han først havde faaet hendes Formue i Hænde, ikke brød sig mere om hende, end han brød sig om et Husdyr, der hverken vilde lives eller trives. Svigermoderen havde været saa forsigtig før Brylluppet at bringe et Slags Ægteskabskontrakt i Stand, i Følge hvilken den største Del af Formuen skulde tilfalde Datterens Børn, hvis hun skulde dø, og Laust igjen skulde faa i Sinde at gifte sig. Dette var vel Grunden til, at denne ikke havde tænkt paa at indgaa et nyt Ægteskab, thi saa længe han ikke giftede sig, var Ejendommen hans.

Laust Gregersen var kjendt for at være en stræng Husbond, baade for Dyr og for Mennesker. Gik ikke alt efter hans Hoved, kunde han fare op som et galt Menneske og slaa om sig med det første det bedste, der faldt ham i Hænder, og ve da det Menneske eller Dyr, som havde vakt hans Vrede til Live! Han havde derfor heller ikke let ved at holde Tjenestefolk; de rømte fra ham i Utide, og det var endnu aldrig hændet, at han ved Lovens Hjælp havde tvunget nogen til at vende tilbage, fordi han altid havde haft Uretten paa sin Side. Kun en gammel Karl, der nu var over halvtredsindstyve Aar, og som havde tjent der i Gaarden i over tredive, holdt trofast ud. Da Laust vidste, hvor tro og paalidelig han var i enhver Henseende, tog han ogsaa altid et vist Hensyn til ham, og kunde han end en Gang imellem bruse op imod ham ogsaa, var han dog aldrig saa voldsom imod ham som imod de andre Tjenestefolk. Denne Karl hed Anders Graa.

Det er let at forstaa, at Tønnes, der for en Del havde arvet Faderens voldsomme Karakter og voxede op i Hjemmet, uden at nogen Moder dæmpede og blidnede Drengens heftige Sind, ikke havde Gavn af at have Faderens Exempel for Øje. Han var endnu for ung til at give Herskerrollen over for Tjenestefolkene, saaledes som Faderen gjorde det, men Husdyrene, og da især dem, han kunde faa Magt med, havde i ham en Herre, der var fuldt saa stræng og haardhjærtet, som selve Husbonden. Faderen saa det jo nok, men han havde ingen Sans for det onde, som lidt efter lidt voxede op i Drengen, tvært imod fandt han det i sin Orden, at Sønnen ikke havde noget at gjøre med det, som Faderen kaldte Føleri og Kællingeri, men forstod at skaffe sig Lydighed hos dem, der vare ham undergivne. —

Uden for Porten traf Tønnes paa Faderen, som rygende paa sin Pibe, stod og betragtede de frodige Kornagre, der bølgede som et grønt Hav i den lune Sommervind.

„Hvordan kan det være, at du kommer hjem nu, Tønnes?" spurgte Laust, i det han med Velbehag lod Blikket hvile paa den velvoxne, kraftig byggede Dreng.

„Jeg glemte at faa min Mellemmad med mig."

„Ja, men tror du nu, at Unghøvederne bliver staaende, til du kommer igjen?"

„Jo, det tænker jeg. Der er ingen af dem, som har gjort Vrøvl uden den svarte Studekalv, men saa gav jeg ham en Fyring, og det hjalp godt."

„Ja, naar de staar godt, saa maa du gjærne tøve et bitte Korn her hjemme. Men du faar gaa derud igjen, naar Tiden er, at de skal flyttes."

„Skal de hjem i Aften?"

„Nej, du kan vande dem ude ved Hedegraven, og saa kan de gjærne staa paa Mosen i Nat. Men se nu til at fæste dem godt, saa at ingen slipper løs."

„Ja ja, det skal jeg nok."

Tyras havde imidlertid set Lejlighed til ubemærket at snige sig ind i Gaarden, hvorfra den snart fandt Vej om til Køkkenet og det Fad med Mælk og Grød, der stod hensat under Bordet. Efter at den havde sat sit Maaltid til Livs, luntede den igjen afsted om i Baggaarden, hvor den lagde sig i Solskinnet for at faa sig en lille Middagslur i Ro og Mag. Efter at den et Par Gange havde rystet sine Ører for at forjage de næsvise Fluer og en kort Stund pliret med Øjnene for at se, om Kyllingehønen, der vankede om i dens Nærhed med sin pippende Børneflok, ikke muligvis skulde nære fjendtlige Hensigter imod den, faldt den lille langhaarede Krabat i en sød Søvn og afgav Skuet af den levendegjorte Ro, indtil den efter et Par Timers Forløb pludselig for lysvaagen op og lyttede.

„Tyras!"

Hunden lagde Hovedet lidt paa den ene Side og spidsede Ørene. Et lønligt Haab, at den dog maaske havde taget fejl, rørte sig øjensynlig i den.

„Tyras ... Tyras! Vil han herfrem!"

Nej, nu var der ingen Tvivl mere, og Tyras tøvede ikke længer. Med et Sæt var den over Diget, og derefter gik det i en Fart ind gjennem Gaarden og om bag Haven, hvor Tønnes ventede paa den. Atter sagde dens fine Instinkt den, at dens strænge unge Herre var fortørnet, og atter søgte den ved sin ydmyge Adfærd at afvæbne hans Vrede. Resultatet blev dog det samme som ude paa Mosen, Hunden fik

ubarmhjærtige Prygl, fordi den var mødt en halv Minut senere, end den burde have gjort det.

Da dette var besørget, paabegyndtes den daglige Undervisning; den maatte „sidde", „ligge død" og „give Pote", men skjønt disse beskedne Kunster næppe vilde have oversteget dens Fatteevne, naar Undervisningen ellers var bleven den given med Venlighed, viste Tyras sig i sin Angest som en stor Klodrian, som „laa død", naar den skulde „give Pote", og som med fortvivlet Udholdenhed faldt ned fra sin siddende Stilling, hver Gang Drengens understøttende Arm droges fra den. Saa vankede der ny Opmuntringer af Drengens tykke Stok, indtil Dyret, forskræmt og forpint, slæbte sig hen for hans Fødder og med sin jamrende Hylen bad om Naade.

Endelig blev dens Herre kjed af sin Lærervirksomhed, og Hunden fik Lov til at luske bort i Fred, efter at den til Afsked havde modtaget et dygtigt Spark. Da Tønnes kort efter styrede Kaasen ud til Mosen, var Tyras ikke med; den laa paa en Bunke Halm inde paa Loen og udhvilede sig efter den drøje Tørn, den havde gjennemgaaet, og Tønnes opdagede først, at den var borte, da han næsten var naaet ud til sit Bestemmelsessted.

„Ja, tøv du, til jeg kommer hjem igjen," mumlede han ved sig selv, medens han skraaede ind over Mosen, „saa skal jeg lære dig hvad det vil sige at krybe i Skjul i Steden for at følge med."

Johanne havde imidlertid ventet paa ham med Utaalmodighed. Alt som hun tænkte over det, som var forefaldet, vandt den Forvisning mere og mere Indpas hos hende, at Tønnes dog nok kun havde handlet saaledes i en Opbrusning af heftig Vrede, og at han for længst havde angret hvad han havde gjort. Man tror jo saa gjærne det, man helst vil tro, og hun vilde dog saa nødig tro det værste om ham, der baade her og i Skolen havde været hendes eneste Ven og Legekammerat. Da hun nu saa ham komme, løb hun ham i Møde og fortalte ham, hvorledes hun havde fundet Studekalven, og hvad hun i den Anledning havde gjort.

„Aa, det var ogsaa noget at gjøre saa meget Væsen af," sagde Tønnes ligegyldig uden saa meget som at kaste et Blik hen paa Dyret. „Det skader den ikke ... Hjælp mig nu heller med at flytte Ungkvæget."

Dette Arbejde var snart udført, og Tønnes spurgte:

„Ved du ikke, hvor der er nogle Lærkereder med Unger i?"

„Jo, der er en her henne ved Graven," svarede Johanne, „der er fire Unger i den. Skal vi gaa derhen? Men hvis den gamle er paa Reden, maa vi ikke gaa tæt hen til den."

„Ja, lad os gaa derhen."

Snart efter stode de ved Fuglereden, hvor fire gulrandede Næb raktes i Vejret ved deres Ankomst.

„Aa, de smaa Stakler, de er sultne. Lad os gaa igjen, Tønnes, ellers tør de gamle ikke komme til dem."

Tønnes saa et Øjeblik søgende om sig, saa tog han en kort Pind op fra Græsset og spurgte med et egent Blik i de kolde graa Øjne:

„Skal vi vippe dem?"

„Vippe dem?" gjentog Johanne. „Hvad skal det sige?"

„Jo, nu skal du se, det lærte Knuds Anders Peter mig den anden Dag . . . Først graver vi saadan et lille Hul, og saa lægger vi denne Pind der ned i med den ene Ende, ligesom naar vi spiller Vip. Naar vi saa lægger en af Ungerne paa Pinden nede i Hullet og slaar med Stokken paa den anden Ende af Pinden, saa flyver Fugleungerne højt op i Luften."

Johanne saa paa ham med et tvivlende Smil.

„Aa, du vil kun narre mig, Tønnes", sagde hun, klyngende sig til Haabet om, at det hele var Spøg.

„Nej nej, jeg vil s'gu ikke," svarede Drengen, som misforstod hendes Ord. „Nu skal du sikken en Flyvetur, de skal faa."

Han bøjede sig ned mod Reden, men Johanne rev ham tilbage med en saadan Heftighed, at han trillede om paa Jorden. Den lille Pige var som forvandlet, hendes ellers saa blide, tungsindige Ansigt var mørkt og truende, den fint formede Mund krusede sig i Vrede, og Øjnene flammede, medens de smaa Hænder knyttede sig.

„Du gjør det ikke, Tønnes," udbrød hun dybt aandende, „du vover ikke at røre min Lærkerede . . . jeg har fundet den . . . den er min, og du . . . skal lade den i Ro . . . hører du, Tønnes, du skal lade den være i Ro!"

Drengen stirrede næsten forskrækket paa hendes ophidsede Ansigt, men strax derefter, da den lille Piges Vrede lige saa hurtig veg bort, som den var kommen, og hun i det Sted brast i Graad, brast han i en haanlig Latter.

„Din Rede!" sagde han. „For det første er det nu slet ikke din, for Mosen her er vor, og for det andet gjorde det

lige meget til Sagen. Hvad enten du hyler eller ler, skal de vippes, det kan du stole paa."

„Aa nej, Tønnes," bad Johanne. „Du kan da forstaa, at de maa dø, hvis du handler saadan med dem . . . Jeg siger det til Degnen i Morgen," vedblev hun, i det hun endnu en Gang mandede sig op for at frelse sine Yndlinge, „ja, jeg siger det til ham, hvis du gjør det . . . det kan du lide paa!"

„Saa det gjør du," raabte Drengen vredt. „Ja, vil du saa se til, at du kommer afsted bort fra vor Ejendom! Hvad vil din Hexetøs her? Gaa du heller hjem hos din Gammelmo'er og lær hende Kunsten af! Væk med dig, siger jeg . . . Jeg skal vise dig, hvem der raader her, du eller jeg!"

Grædende og halv fortvivlet kastede den lille Pige sit Forklæde over sit Hoved og skyndte sig bort fra Stedet, saa hurtig hun formaaede. Mon han dog virkelig vilde være saa grusom? Blot han dog vilde lade være med at dræbe de stakkels smaa Skabninger! Hun tog Forklædet lidt til Side og saa sig sky tilbage, da saa hun, hvorledes han lod Stokken suse ned mod Jorden, og at et lille mørkt Punkt hvirvledes op i Luften over hans Hoved, og med et lidenskabeligt Udbrud af Sorg skjulte hun atter sit Ansigt og løb hjem til Hytten, hvor hun lukkede sig inde og sad og stirrede ud gjennem de solbrændte Ruder, optaget af det, hun havde oplevet.

En Times Tid efter saa hun, at Tønnes kom hen ved Tørvegraven for at koble Kvæget sammen og trække det hen til Vandingen, der laa ovre paa den anden Side af Mosen. Han havde allerede samlet tre af dem — der var i alt fem — da han kom hen til Studekalven og uden nogen som helst Grund drev den et Slag hen over Ryggen. Kalven gjorde et voldsomt Sæt tilbage og sprængte derved Tøjret, og inden Drengen kunde gribe den, satte den i fuld Fart ind over Mosen. Nu sprang Tønnes efter den, men først efter en langvarig Jagt, lykkedes det ham at faa den fat, og nu begyndte der en ny Mishandling, der fik Johanne til gysende at vende sit Hoved bort. Da hun atter vovede at se ud, opdagede hun, at det stakkels Dyr var bleven tøjret ovre paa den anden Side af Graven, hvor hun vidste, at der ikke var Spor af Føde for den. Der stod den og brølede efter de andre Høveder, som Tønnes allerede havde trukket midtvejs ud paa Mosen hen imod Vandingsstedet.

„Nu skal den ikke have Vand eller Græs, fordi den rev sig løs fra ham," tænkte den lille Pige. „Og jeg, som gav

den en hel Haandfuld Salt . . . aa, blot dog Gammelmo'er snart kom hjem!"

Hendes Anelse viste sig at være rigtig, thi da Tønnes var kommen tilbage med Kvæget og havde slaaet Tøjrpælene i Jorden, fjernede han sig i Retning af Hjemmet. Johanne gik ud i Døren og saa efter ham, til han forsvandt i Aftendæmringen, som nu var brudt frem, derpaa gik hun hen til Brønden og trak med Besvær en Spand Vand op, som hun med Anspændelse af alle sine Kræfter slæbte hen til Kalven,

der drak med Begjærlighed, indtil der kun vare nogle faa Draaber tilbage i Spanden. Hvad enten det var gjort af Ondskab eller tilfældigt, nok er det, at Forbindingen, som hun havde lagt om Dyrets Saar, var fjærnet, og den blodige Stump blottet. Da hun imidlertid endnu havde Salvekrukken og nogle Klude i sin Lomme, havde hun snart igjen gjort hvad hun kunde for at lindre Dyrets Pine, og efter at hun havde klappet Kalven, gik hun tilbage til Hytten. Flytte den over til de andre Unghøveder turde hun ikke, skjønt den stod og brølede efter dem.

Lidt efter kom Bedstemoderen endelig hjem, og Johanne fortalte hende alt hvad hun havde oplevet, medens den gamle havde været borte.

„Ja, ser du nu, det er, som jeg saa tit har sagt dig," tog den gamle til Orde, da Barnet havde endt sin Fortælling, „de er noget Pak allesammen, som ikke er saa meget værd som den usleste Hund . . . Nej, giv dig aldrig af med dem, Johanne, knyt dig aldrig til noget Menneske, du vil da blive skuffet, bedraget og lagt øde, ligesom din Moder blev det . . . Lad os piske en Hund, lad os sulte den og plage den Dag for Dag, den bliver os dog tro; men et Menneske! Ptøj!"

Og den gamle spyttede, som vilde hun i sin Bitterhed spytte hele Menneskeslægten ud af sin Mund og knuse den under sin gigtsvage Fod.

Hen paa Aftenen trak der en isnende kold og tæt Havguse hen over Heden og Mosen. Den slog sig kun til Ro for en halv Times Tid, saa lettede den igjen og drog videre øster paa. Efter at den havde været der, hørte man ikke længer Studekalvens Brølen der ude paa Mosen, men næste Morgen laa den rigtignok ogsaa druknet midt ude i den dybe Tørvegrav, med det sønderrevne Tøjr snæret om Benene.

Tjenestedrengen, som var kommen ud for at flytte Unghøvederne, bragte sin Husbond Underretning derom, og kort efter kom Laust Gregersen selv ud paa Mosen tillige med Anders Graa. Da de ved forenede Kræfter havde draget det forulykkede Dyr op paa Land, gik Laust med raske Skridt hen til Hexehuset og bankede haardt paa Vinduet, som om det var under hans Værdighed at gaa indenfor.

Lidt efter aabnede den gamle Døren og saa ud efter ham.

„Hvordan er det gaaet til, at Kalven er gaaet i Graven?" spurgte han i en Tone, som om han mente, at hun bar Ansvaret derfor.

„Hvordan det er gaaet til?" svarede den gamle. „Det kunde du rettest spørge din pæne Søn om. Han kjender nok til det."

„Hvordan det?"

„Har han ikke fortalt dig det, saa har han vel haft sine Grunde. Men for at du kan faa min Mening at vide, vil jeg dog fortælle dig, hvordan han handlede med Dyret i Gaar."

Og dermed underrettede hun ham om alt hvad hun havde faaet at vide af Johanne. Laust Gregersen trak paa Skuldren.

„Børnevrøvl," sagde han. „Det skal give en god Oplysning om, hvordan Dyret kom i Graven . . . Jeg mente ellers, at I vidste mere end andre Folk, men kanske I ogsaa har jere Grunde til ikke at fortælle hvad I ved."

„Er det din Mening, at jeg har noget med den Ting at gjøre?" spurgte den gamle og traadte nu helt uden for Døren.

„Ja, en ved jo ikke hvad der kan være sket . . . og I har aldrig været mig god, det har jeg nok kunnet skjønne."

„Og det er alt hvad du har at sige?" sagde Hexen fra Vognsild og rettede sin krogede Ryg. „I Steden for at gaa hjem og tugte din vanartede Søn, som kun alt for meget ligner dig selv, kommer du her og skylder mig for, at jeg er Skyld i Dyrets Død. Vogt dig, Laust Gregersen, den Dag er kanske ikke langt henne, da du vil komme til at græde blodige Taarer, fordi du ikke i Tide har avet dit eget Kjød og Blod. Vogt dig, at han ikke gjælder dig igjen med Renter alt det onde, du gjorde hans Moder, som du pinte Livet af. Og vil du ikke tugte din Søn, saa skal jeg end i Dag gaa op og fortælle Degnen, hvad Karl du har opdraget i ham."

„Hold mig din fordømte Hexekjæft i!" raabte Laust og traadte hastig et Skridt hen imod hende. Men da den gamle saa det, gjorde hun den samme Bevægelse hen imod ham, og han veg uvilkaarlig sky tilbage.

„Vogt dig, siger jeg dig end en Gang", udbrød hun og hævede truende sin Haand, „med din Storhed er det kanske knap*) forbi . . . Ved du hvad jeg hørte, da du gik her hen til Huset? Da hørte jeg Gjenlyden af den dødes Kiste under din Fod . . . Haha, ja nu ser du ikke just saa kry ud som for et bitte Korn siden . . . og den Gang var jeg dog heller ikke ræd for dig, bitte Laust . . . Nej, gaa du heller til den, som har Skylden, jeg skal sørge for, at andre kan faa det at vide."

Med disse Ord vendte hun sig bort fra ham og gik ind i Hytten, lukkende Døren til efter sig. Laust saa et Øjeblik forbløffet efter hende, derpaa brød han ud i en tvungen Latter og gik bort norden om Graven, hvorved han undgik at gaa hen over den Plet, hvorunder hin før omtalte Selvmorderske laa begraven.

Ved Middagstid gjorde den gamle virkelig Alvor af sin

---

*) snart.

Trusel og gik op til Skolelæreren i Vognsild og fortalte ham, hvorledes Tønnes havde opført sig den foregaaende Dag, og da Børnene bleve kaldte ind til Eftermiddagsundervisningen, var Drengen just ikke saa kjæk, som han plejede at være. Hvad Johanne angik, da sad hun og skjalv som en Forbryderske paa sin Plads.

Lidt efter kom Læreren ind i Skolestuen. Han gik et Par Gange op og ned ad Gulvet og begyndte derefter at tale til Børnene om Menneskets Forhold til Dyrene, i det han viste, at Vorherre ikke havde gjort dette til Herre over dem, for at det skulde pine og plage dem. Og i det han gjorde dem indlysende, hvilken Synd man gjorde sig skyldig i, naar man mishandlede et stakkels forsvarsløst Dyr, der ingen havde at henvende sig til om Beskyttelse og Hjælp, der ingen havde, til hvem det kunde klage sin Nød, uden Gud alene, fortalte han dem det, han havde hørt af Johannes Bedstemoder, uden dog at nævne nogen ved Navn. Nogle af Børnene undvege hans Blik, medens han saaledes gik frem og tilbage paa Gulvet og talte, adskillige af dem kom pludselig i Tanke om, at der ogsaa kunde være noget at bebrejde dem; men Tønnes selv sad stiv som en Stok og rørte ikke en Mine. Endelig standsede Læreren foran ham og sagde:

„Hvad synes du, Tønnes? Tykkes du ikke ogsaa, at det var grusomt handlet af den Dreng, jeg her har fortalt om?“

Da rejste Tønnes sig op, og i det han trodsig saa Læreren i Øjnene, svarede han:

„Min Fa'er har sagt, at jeg skulde hilse og sige, at den Sag vedkommer ene ham“.

Læreren saa længe i Tavshed paa ham, men Tønnes tog ikke sine Øjne til sig, de vare fulde af en Trods, som aldrig vilde bøjes med det gode. Dette følte Læreren ogsaa, og i det han tog Drengen i Trøjekraven, trak han ham ud paa Gulvet og gav ham en saadan Dragt Prygl, som Drengen endnu aldrig i sine Dage havde modtaget.

Da Børnene efter endt Skoletid gik sammen ned ad Vejen, sprang Tønnes pludselig hen imod Johanne og greb hende fat om begge hendes Arme.

„Det er din forbandede Hexetøs, som er Skyld i det hele, men nu kommer din Tur“, raabte han og begyndte at slaa løs paa hende, medens hun skreg højt af Skræk og Smerte.

„Nej, holdt nu!“ udbrød en af de større Drenge og kastede ham paa Hovedet ned i Grøften. „Det skal vi dog

ikke have noget af. Dine Prygl har du fortjent, og vil du have flere, kan du faa dem. Kom an, din Dyrplager!"

Tønnes havde dog ingen Lyst til at indlade sig med en saadan Modstander, han kravlede op af Grøften paa den anden Side og skraaede ind over Markerne. Da han var kommen saa langt bort, at han mente sig i Sikkerhed, raabte han truende:

„Tøv I kun, I to! I kan dristig lide paa, at jeg skal huske jer denne Dag hele jert Liv igjennem!"

Alle Børnene lo af hans afmægtige Trusel, kun Johanne for sammen af Skræk, og i det hun vendte sig til sin Hjælper i Nøden, sagde hun bønlig:

„Aa, Knud, vil du ikke være saa skjøn at gaa hjem med mig? Jeg er saa ræd."

„Jo jo, vil jeg det; vi skal jo snart samme Vej; det er mine Folk*), der har kjøbt Huset vesten til Mosen."

„Ja, jeg saa, at I flyttede ind den anden Dag", sagde Johanne. „Har I en Ko?"

„Nej, ok nej," svarede Drengen og saa hende frimodig i Øjnene, vi er kun fattige Folk; men to Faar har vi, og det ene har to Lam i Aar. Dem skal du komme over og se."

Børnene vare snart i en livlig Passiar sammen, og da Johanne kom hjem, fortalte hun ganske oplivet om det Følgeskab, hun havde haft.

„Aa, han er nok ligesom alle de andre," svarede Bedstemoderen. „Hvordan gik det saa Tønnes?"

„Han fik saa mange, mange Hug, Gammelmo'er," sagde Johanne bedrøvet.

„Gid han maa faa flere," mumlede den gamle.

Elleve Aar vare henrundne siden den Dag, da Knud og Johanne i hinandens Selskab gik hjem fra Skolen, og da den første Grund blev lagt til et Venskab, der aldrig køledes, men Dag for Dag blev fastere og mere grundfæstet, indtil det i den voxne Alder omskiftedes med en Følelse, der var langt inderligere end det varmeste Venskab. Elleve Aar vare henrundne, og endnu laa Hexehuset der ude ved Randen af Vognsild Mose, men det fremtraadte nu i en betydelig pænere Skikkelse end fordum. Murene, som før havde haft et smudsig-

---

*) Forældre.

graat Udseende vare kalkede smukt lysegule, og Taget, der ellers havde været sammensunket og fuldt af Huller, var nu til Dels nyt. Paa Sydsiden af Huset laa der en lille Have, der efter Naturforholdene saa meget net ud, og en Del af den nærmeste Hede var opdyrket og besaaet med Korn eller med Kartofler. De før næsten uigjennemsigtig brændte Ruder vare afløste af andre, kort sagt, Huset havde gjennem disse elleve Aar aldeles skiftet Karakter og til Dels skiftet Navn, thi det blev nu hyppigere nævnet Mosehuset end Hexehuset, ligesom Hexen fra Vognsild efterhaanden havde gjenvundet sit Kristennavn, Ane From. At dette var saaledes, skyldtes udelukkende Datterdatteren, Johanne. Da hun var konfirmeret, havde Bedstemoderen ladet hende lære at sy, og da hun efter to Aars Lære blev erklæret for dygtig nok til at arbejde for sin egen Regning, kom hun tilbage til Hjemmet, hvor hun til sin glade Overraskelse fandt en flunkende ny Symaskine, som Bedstemoderen havde anskaffet til hende.

„Men Gammelmo'er, hvor har I dog faaet alle de Penge fra, som den har kostet?" spurgte hun, og Tanken om, at de vel sagtens vare vundne — til Dels da — paa godtroende og enfoldige Menneskers Bekostning, gjorde, at Spørgsmaalet kom lidt tvungent frem.

„Det er Penge, som jeg arvede, længe før du var født," sagde Bedstemoderen, som fuldkommen vel opfattede Spørgsmaalets Betydning. „Jeg fik den Gang fem hundrede Daler, som jeg lagde til Side for at sætte din Moder i Vej med dem, men det skulde nu ikke være saa."

„Har du saa mange Penge, Gammelmo'er?" sagde Johanne undrende, „men hvorfor vil du da . . ."

„Hvorfor jeg vil blive ved at være Hexen fra Vognsild, mener du," tog den gamle til Orde, da Johanne holdt inde. „Hvem siger ogsaa, at jeg vil blive ved dermed? Jeg er nu gammel og trænger til Ro, og vi vil nu se at virke sammen her hjemme, saa godt vi kan."

„Og du vil aldrig gaa omkring mer, Gammelmo'er," udbrød Johanne fornøjet. „Men om nu nogen kommer og spørger dig om Raad?"

„Saa skal de faa dem, jeg har, om de ellers vil have dem . . . Men lad os nu tale om noget andet, det jævner sig nok."

Fra den Dag af begyndte der et nyt Liv ude i Hedehuset, og Samlivet mellem Bedstemoderen og Datterdatteren skiftede fuldstændig Karakter. Hidtil havde der ikke ret hersket

nogen Fortrolighed imellem de to Slægtninge, i det Bedstemoderen havde holdt Johanne for alt for umoden, til at modtage en saadan fra hendes Side, medens Pigen ikke havde været fri for at nære en vis Vanghed for Bedstemoderen, ligesom ogsaa dennes Stilling som klog Kone havde hvilet som en tung Byrde paa hendes Sind. Nu begyndte imidlertid Forstaaelsen at indfinde sig, og alt eftersom den gamle indviede hende i sine mange bitre Erindringer fra Fortiden og lod hende skimte Bevæggrundene til sin Handlemaade, fik hun Øjet op for, at der bag ved den gamles tilsyneladende Barskhed skjulte sig et Hjærte, der ikke just var saa sort og haardt, som en ægte Hexe's skal være.

„Hexekunster," kunde den gamle sige med et Smil, „jeg har saamænd aldrig vidst, hvad det vilde sige; men Folk vil jo bedrages, ellers agter de ikke en for noget. Naar jeg blev kaldt til et bitte Barn, der droges med Feberen, og jeg ikke tilligemed, at jeg gav det et Afkog af mine Urter, vilde have maalt det med en Uldtraad, saa vilde Forældrene aldrig have troet, at Urterne kunde hjælpe. Nej, Bedrag . . . Bedrag, andet hænger Verden ikke sammen af; den vil bedrages."

Johanne fik i den følgende Tid tit Bevis for, at der var en vis Sandhed i den gamles Ord, thi Folk, som kom for at søge Raad, nu om et og nu om et andet, vare i Førstningen slet ikke tilfredse med, at Ane From ikke vilde tage en eller anden mystisk Besværgelse eller Ceremoni med til Hjælp.

Saaledes kom der en Aftenstund en halvgammel Fyr ind til hende med med en bullen Finger, der havde et temmelig slemt Udseende, da der havde slaaet sig Frost til Bullenskaben. Det var Anders Graa.

Ane gav ham en Salve, hvormed han skulde smøre den, og gav ham Anvisning til, hvorledes han ellers skulde forholde sig.

„Er det . . . Menneskefedt?" spurgte han dæmpet.

„Nej, det er en Salve, jeg selv laver," svarede den gamle og saa med et snurrigt Blink i Øjet hen til Johanne.

Anders lod til at blive ilde tilfreds med Svaret, og efter at have trykket sig lidt, spurgte han igjen:

„Kluden skal vel graves ned ved Nymaanetid, kan jeg tænkte."

„Nej, det gjør ikke noget, hvor du gjør af den."

Atter stod Anders og skuttede sig, saa sagde han paa ny i en halv hviskende Tone:

„Ja, men hvad mener I, om der kom en Pose med Kirkegaardsjord til at ligge paa den om Natten?“

„Du er en Nar, Anders,“ sagde Ane lidt utaalmodig, „gjør bare, som jeg har sagt dig, saa kommer Fingren sig med Guds Hjælp nok. Der er ikke noget Hexeri ved det.“

„Naa ja . . . naa ja,“ sagde Anders stilfærdig, men øjensynlig meget skuffet. „Ja, saa vil jeg give jer Godnat og Tak.“

Dermed gik han, og Bedstemoderen begyndte igjen den gamle Vise om Verden, der bedrager og vil bedrages, men for hver Gang, hun sang den, blev Tonen, hvori den kom frem, mindre og mindre bitter; hun havde nu en fortrolig at udtale sig for, og denne fortroliges blide Sind og kjærlige Ord øvede mere og mere en blidnende og velgjørende Indvirkning paa den gamle. Og alt som Aarene gik, og Maskinen gik, knyttede de to Kvinder sig inderligere til hinanden, og den unge blev den raadende i Hjemmet, og dette blev lidt efter lidt lysere og hyggeligere.

Saa kom der en Aftenstund en lang, sværlemmet ung Fyr med en Smule Dun paa Hagen ind for at aflægge dem et Besøg, og Johanne løb ham i Møde med udstrakte Hænder, da hun i ham gjenkjendte Barndomsvennen Knud. Og denne lange Fyr, der næsten stødte Hovedet mod Loftsbjælken, sad den hele Aften og slugte Johanne med sine trohjærtige blaa Øjne uden just at sige alt for mange Ord. Han fik dog fortalt, at han nu tjente som Karl paa en Gaard henne i Bjælkerup, to Mil derfra. Om han skulde den lange Vej tilbage endnu samme Aften? Ja ja, han skulde. Efter at hans Forældre vare døde, havde han jo ingen Slægt her paa Egnen, og desuden havde han heller ikke faaet Lov til at blive borte Natten over. Men det var da heller ikke noget at snakke om den bitte Vej. Og da han sent ud paa Aftenen tog Afsked, og Johanne fulgte ham udenfor, knuste han næsten hendes Haand med et Tryk af sin, men hun fortrak ikke saa meget som en Mine derved, og da han spurgte, om han maatte komme igjen en anden Gang, naar hans Tid tillod ham det, sagde hun frimodig, at der aldrig vilde være nogen saa velkommen som han.

Da hun kom tilbage, begyndte Bedstemoderen atter at opfriske den nu snart halvglemte Vise om Menneskenes Ondskab i Almindelighed og Mandfolkenes i Særdeleshed, men Johanne tog hende muntert om Halsen og paastod, at hun ikke mente noget dermed.

Og alt som Maskinen gik, og Tiden gik, stod Huset lidt efter lidt frem som en Fønix af sin Aske, en lille Have blev anlagt, en lille opsparet Kapital blev anvendt til en Del af Hedens Opdyrkning, og den lange Fyr med de trohjærtige Øjne, der lyste saa underlig, naar han saa paa, hvorledes Johanne sad ved Arbejdet eller færdedes om i Stuen, blev snart en jævnlig Gjæst der i Huset.

Saa var det en Søndag hen paa Sommeren, elleve Aar efter hin Sommerdag ude paa Mosen, at den gamle Ane

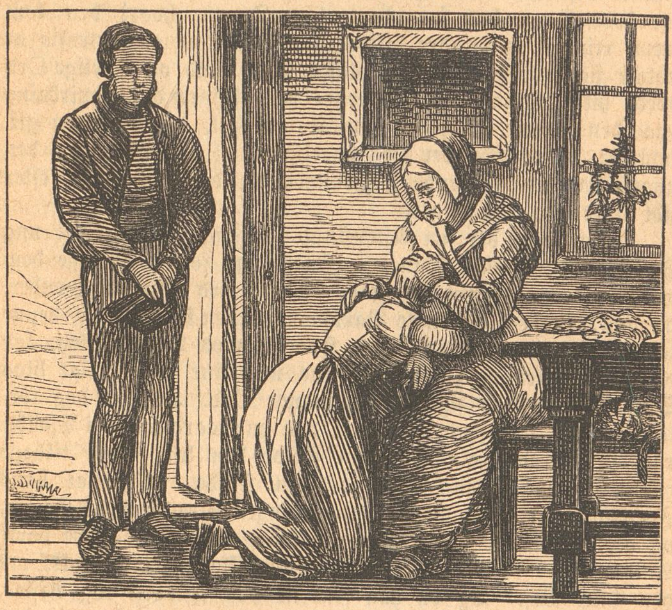

From sad ene hjemme og var i Færd med at løse den for hende vanskelige Opgave: at træde en Synaal. Øjnene vilde ikke rigtig gjøre deres Skyldighed. Gamle Mis laa paa Bænken bag ved hende og nød sin Middagsro, og Johanne var gaaet til Kirke. Den gamle sad netop og tænkte paa, at det trak lidt langt ud med hendes Hjemkomst, da hun pludselig hørte Trin uden for Døren, og da den blev aabnet, løb Johanne hen til hende, kastede sig paa Knæ ved Siden af hende og trykkede sit Ansigt ned i hendes Skjød.

„Men hvad er der ved det, Barn?“ spurgte den gamle

halv forskrækket. „Hvem er det, der er med dig? Er det dig, Knud?"

„Ja," sagde Knud og rømmede sig, „det er bare mig."

„Men hvad skal det betyde med dig, Johanne? Hvad, jeg tror, du græder, Barn."

„Det er . . . aa, Gammelmo'er . . . Knud har sagt, at han holder af mig . . ."

„Det er sandt, det gjør jeg", sagde Knud, som om en saa aabenbar Kjendsgjerning trængte til Stadfæstelse.

Den gamle saa et Øjeblik fra den ene til den anden, og i det hun lagde sin Haand blidt paa sin Datterdatters Hoved, sagde hun:

„Har du da været ræd for, at jeg vilde staa din Lykke i Vejen, bitte Johanne? Nej, ok nej, det vilde jeg dog aldrig tænke paa . . . Jeg ved, at du ikke vil handle ilde med mit Barn, Knud, og naar jeg giver jer mit Minde, saa gjør jeg det, fordi jeg ved, at I vil komme godt ud af det sammen."

„Det vil vi," svarede Knud med samme Alvor, som om han allerede knælede paa Brudeskamlen, „det er der aldrig Tvivl om."

„Saa Gud velsigne jer da, Børn," sagde den gamle og klappede Johanne paa det bløde Haar. „Og lad os saa faa fat paa Kaffen, Johanne."

Snart sad de alle tre glade og fornøjede om Kaffebordet, og Knud kom nu pludselig i Tanke om noget, han hidtil havde glemt at fortælle.

„Ved du, hvor jeg har stedet mig hen til November, Johanne?" spurgte han.

„Nej; jeg mente, du vilde blive ved det gamle Sted."

„Ja, jeg har heller ikke noget at klage der, jeg nu er, men jeg vilde dog ligegodt helst noget nærmere hen ved dig og Gammelmo'er; det kunde dog være, jeg kunde hjælpe lidt til her ved Husets Drift . . ."

„Men, Knud da, du glemmer jo rent at fortælle os, hvor det er, du er stedet til."

„Ja ja, det er ogsaa sandt, jeg fik ikke fortalt det. Det er ved Tønnes, jeg skal være fra November af."

„Ved Tønnes!" udbrød Johanne forskrækket.

„Jeg tykkes snart, du ikke synes om det?" sagde Knud lidt forundret.

„Det gjør jeg heller ikke," svarede hun nølende. „Kan det ikke gjøres om igjen?"

„Nej nej, kan det ej, det er afgjort mellem os. Tønnes

mødte mig den anden Dag og bød mig ti Daler mere, end jeg tjener for, og da det var saa nær ved dig, saa betænkte jeg mig ikke svar længe . . . Men hvad har du ellers imod det, Johanne?" spurgte han, da han saa, at hendes Ansigt fik et alvorligt og forstemt Udtryk.

„Aa, der er saa meget, som gjør, at jeg ikke saa gjærne vilde have det", svarede hun undvigende. „Tønnes har ikke Ord for at være en skjøn Husbond . . . og du kan jo nok huske, hvordan han truede os, den Gang vi gik i Skole sammen."

Knud lo godmodig.

„Ja, jeg husker nok, at jeg tog lidt haardt fat paa ham en Gang imellem, naar han ikke vilde lade dig være i Fred, men det var jo ikke andet end Børnestreger. Og han er vel heller ikke saa slem, som Folk siger; men om han ogsaa var det, saa var jeg dog ikke ræd for ham alligevel."

„Nej, men en ved aldrig hvad der kan hænde," sagde Johanne, og dermed drejede hun, som for at undgaa flere Spørgsmaal, Samtalen hen paa andre Ting. Vi ville imidlertid lade dem blive siddende ved deres Kaffe og fredelige Samtale og aflægge et lille Besøg i Laust Gregersens, eller rettere Tønnes Gregersens Gaard.

Laust havde ikke haft stor Glæde af sin Søn. Som det var at forudse, var Drengen under sin Opvæxt med jævne Skridt gaaet fremad til det værre. Haardhjærtet, stolt, overmodig og herskesyg, som han var, gjorde han sig snart afskyet og frygtet af sine nærmeste Omgivelser, og da han var traadt ind i den voxne Alder, og Faderen — der, trods Ligkistens Klang der ude paa Mosen, saa adskillige Nytaarsdage oprinde — selv blev saa svag, at han afstod Gaarden til ham, da lagde han ikke mere Baand paa sin voldsomme, hensynsløse Karakter, men optraadte af og til saa tyrannisk, at Faderen bittert angrede, at han ikke havde avet sit Barn. Laust havde, ved at indlade sig i et Aktieforetagende, som den snu Mads Krogstrup havde bragt paa Benene, og som gik ud paa at udtørre og benytte en udstrakt Mose, der slet ikke kunde udtørres, naar det da ikke skulde koste en tre — fire Gange saa meget, som Mosen var værd, sat mere end Halvdelen af sin Formue til, og da han kort efter en Dag under Arbejdet forløftede sig, saa at han fra den Stund blev en ussel Stakkel, gav han i sin nedtrykte Stemning Sønnen Skøde paa Gaarden og gik selv paa Aftægt.

Dette var et Skridt, han tit kom bitterlig til at for-

trybe. Tønnes kunde aldrig glemme det Skaar, Laust i sin Begjærlighed efter Vinding havde bibragt Formuen, og i Steden at blidne Faderens sidste Dage ved at vise ham Deltagelse og forøget Kjærlighed forbitrede han ham hver Time paa Dagen ved sin Kulde, Haardhed og haanende Foragt. Dette var mere, end Laust kunde taale i sin svage Tilstand; han lukkede sine Øjne et halvt Aars Tid efter, at han havde afstaaet Gaarden til Sønnen, og den eneste, der sørgede over hans Død, var den gamle Anders Graa, thi vel havde han været en stræng Husbond, men den, der nu havde afløst ham, var mange Gange værre.

En af de sidste Dage før Laust's Død sad Anders inde ved hans Seng og talte med ham. Laust var bleven underlig stilfærdig og blid paa det sidste, og Anders kunde næppe i ham gjenkjende sin forrige strænge Husbond.

„Hvad blev det saa til med Plagen? spurgte Laust.

„Ja, det blev til hvad Tønnes sagde," svarede Anders. „Plagen blev sat for Vognen, da den var læsset fuld af Sten nede i Grusgraven, og saa blev den pisket til at trække det svære Læs op, det skulde nok kurere den for sine Nykker, sagde Tønnes . . . men jeg tykkes nu, at det var en ukristelig Handel, han holdt med Dyret," tilføjede Anders, „for et Dyr har dog ikke Forstand som et Menneske, og om ogsaa Plagen er noget vild af sig, saa er det ikke for det gode, den er bleven saadan."

„Aa nej . . . aa nej", sagde Laust med et Suk. „Det kan jeg nok skjønne paa nu . . . Ved du, Anders, hvad jeg tit har tænkt paa, siden Ulykken kom over mig, og jeg fik se, at Tønnes ikke har Hjærte for mig, efter at han fik Raadighed over Gaarden? . . . Det er falden mig i Tanken hvad hun, Ane From, sagde til mig den Dag, da vi var ude i Mosen efter den svarte Studekalv . . . at jeg vilde kanske komme til at græde blodige Taarer, fordi jeg ikke avede Tønnes bedre . . . Det maa dog nok være saa, at de, der er haarde mod Dyrene, de lukker ogsaa deres Hjærter for Menneskene . . . Aa Herre Gud, Anders, nu ligger jeg her og kan hverken det ene eller det andet, og Tønnes har ikke et godt Ord til mig."

„Tønnes er ikke blød i sig."

„Ok nej, men hvis er Skylden? Er det ikke mig, der holdt med ham og lod det haarde i ham faa Fremvæxt? . . . Hvormeget kunde ikke have været anderledes, om jeg havde haft Øjet aabent derfor . . . . men jeg var jo selv lige saadan,

Anders, jeg agtede det aldrig for noget, og nu er det for silde. Nu er det ikke længer mig, der raader."

Lidt efter rejste Anders sig for at gaa ud til sin Gjerning. Han saa ikke sin gamle Husbond igjen, før Døden havde lukket dennes Øjne.

Et Aars Tid efter Faderens Død var Tønnes truffen sammen med Johanne ude paa Mosen. Hun havde altid sørget for at undvige ham saa meget som mulig, og han havde aldrig, siden hun blev voxen, haft Lejlighed eller Lyst til at vexle et Ord med hende, men da hun nu pludselig traadte ham i Møde, smuk og ungdomsfrisk, følte han sig mægtig hendragen til hende, og i den følgende Tid forsømte han aldrig nogen Lejlighed, hvor der var Mulighed for, at han kunde træffe sammen med hende. Lige saa ivrig han søgte hendes Selskab, lige saa ivrig søgte hun at undgaa hans, men jo mere Modstand og Kulde han mødte fra hendes Side, jo mere hildedes han i den Forestilling, at han maatte vinde hende, og da han til sidst saa, at dette i hvert Fald ikke lod sig gjøre paa anden Maade end ved at gjøre hende til sin Hustru, gik han en Dag over til Mosehuset, hvor han traf hende ene hjemme, friede til hende og fik et klart og bestemt Nej. Den Dag gik han sin Vej uden at ytre videre, men kort efter havde han standset hende ude paa Mosen og mindet hende om den Trusel, han hin Skoledag i afmægtig Vrede havde udslynget mod hende, og han havde lovet hende, at han nok en Gang skulde gjøre Alvor af den. Dette var Grunden til, at Johanne blev ilde til Mode, da hun hørte, at Knud havde fæstet sig til Tønnes, og dersom hun havde kjendt dennes Tanker, da han spurgte Knud, om han ikke kunde have Lyst til at tage Tjeneste hos ham, havde hun ikke hvilet, før hun havde faaet Knud til at love, at han aldrig vilde betræde Gaarden oppe paa Vognsild Bakke. Nu slog hun sig efterhaanden til Ro med den Forestilling, at Tønnes i hvert Fald næppe kjendte det Forhold, hvori hun stod til Knud, og det var jo dog saa skjønt at have denne saadan lige i Nærheden.

Sommeren svandt hurtig hen for vore to unge Kjærestefolk, Lyngens røde Blomsterflor visnede, Hedelærken holdt op at synge, men oppe mellem Kæmpehøjene sang Vestenstormen sin Efteraarsvise, og ude bag Klitten brummede Havet og rejste sig med hvidtoppede Bølger.

Det var en sildig Aftenstund hen mod Slutningen af November, at Knud og Johanne traadte ud af Mosehuset og

langsomt tog Vejen over Mosen ned til Byen. Nede over Mosen laa der en kold og klam Taage, og ude mellem Tørvegravene lød en Natfugls gjennemtrængende Skrig.

„Nu er det bedst, du vender om, Johanne," sagde Knud, i det han standsede. „Jeg holder ikke af, at du skal gaa ene her ude i Taagen."

„End du da?"

„Aa, med mig er det en anden Sag."

„Er du nu ogsaa rigtig fornøjet med din Tjeneste?"

„Ja, jeg har ikke noget at klage for min Sag, for Tønnes er aldrig kommen mig for nær end, men Folk har rigtignok Ret i det meste, de siger om ham. Han er et Skarn, Johanne . . . Saadan han handler med Folk og Fæ, det er rent ukristeligt. Jeg vil da heller ikke blive der længer end dette Aar, jeg er fæstet til . . . Kanske der ogsaa til den Tid kan blive Raad til, at vi kan komme sammen."

„Aa ja, det er ogsaa Gammelmo'ers Mening, det jeg skjønner," sagde Johanne. „Godnat da, Knud."

„Godnat, Johanne."

Han trykkede et Kys paa hendes Mund og skred hurtig ind over Mosen. Et Kvarters Tid efter traadte han ind i sit Kammer. Han lukkede Døren sagte i efter sig, for ikke at vække den gamle Anders Graa, hvis denne allerede skulde være falden i Søvn. Kort efter laa han i sin Seng.

Den følgende Morgen blev der stor Uro i Gaarden, thi der var sket Indbrud om Natten. Tyven havde fra Haven af trykket en Vinduesrude ind i Storstuen, havde banet sig Vej gjennem Vinduet og derefter opbrudt Skatollet, fra hvilket der var stjaalet et Pengebeløb af firsindstyve Daler i Sedler. Uden for Vinduet vare der tydelige Spor af Fodtrin i den af Regnen opblødte Jord, og ved at følge dem, saa man, at Tyven var sprungen over Havediget og havde taget Vejen bag om Gaarden. Ingen af Folkene havde mærket noget til Indbrudet, selv Lænkehunden havde forholdt sig rolig.

Tønnes var rasende over det Tab, han havde lidt. Et ridende Bud blev afsendt til Sognefogden og Herredskontoret, og et Par Timer efter kom Herredsfuldmægtigen til Stede tillige med Sognefogden for at tage Lokaliteterne i Øjesyn og optage et foreløbigt Forhør.

„Er der nogen Anledning til at tro, at Tyven skulde være her i Gaarden?" spurgte Fuldmægtigen, da han, efterfulgt af Sognefogden og Tønnes, undersøgte Fodsporene ude i Haven.

„Nej, ok nej," svarede Tønnes. „Det er der ikke den mindste Grund til."

Man var imidlertid kommen ned til Havediget, og Sognefogden bøjede sig ned og tog noget op fra Jorden.

„Se hvad her laa," sagde han og rakte en Kniv frem. Herredsfuldmægtigen tog den og viste Tønnes den.

„Kjender De den?"

„Nej, jeg tror aldrig, jeg har set den før," sagde Tønnes efter at have undersøgt den paa alle Kanter. „Det ser ud til, at det er en ny Kniv."

„Maaske kan den hjælpe os til Opdagelsen af Tyven," mente Fuldmægtigen, „den ser ikke ud til at have ligget her ret længe. Lad os gaa ind og høre, om ingen af Folkene kjender den. . . . Hør, du Fyr der," raabte han til Tjenestedrengen, som nysgjerrig kigede ind over Diget, „kom lidt her hen."

Drengen kom og fik samme Spørgsmaal om den fundne Kniv.

„Jo, ok jo," sagde Drengen, „det er Knuds. Den kjøbte han oppe ved Kjøbmanden den anden Dag."

„Naa, det gjorde han. Ja, saa maa du gjærne gaa igjen."

„Lad os saa strax tage fat paa at efterse Folkenes Gjemmer," vedblev Fuldmægtigen og vendte sig til Tønnes.

„Aa, det vilde jeg dog ikke svar gjærne have . . . det er desuden til ingen Nytte, for der er ingen af dem, der er Gjerningsmanden. Det er jeg vis paa."

„Ja, det er meget muligt, at De har Ret, men det maa ske alligevel," svarede Fuldmægtigen. „Vil De føre os over i Karlekammeret?"

Kort efter traadte de ind i dette, og Knud og Anders bleve tilkaldte, for at de kunde aabne for deres Kister. Knud lukkede rolig Laaget op paa sin og indbød Sognefogden til at undersøge dens Indhold. Der var imidlertid ikke Spor af Penge at opdage, derimod laa der paa Kistebunden en Sparekassebog paa hundrede Rigsdaler. Fuldmægtigen bladede i den og saa Datoerne efter.

„Min opsparede Løn," sagde Knud.

Bogen blev igjen lagt paa sin Plads, og en lille Læddike i den ene Ende af Kisten blev nu gjennemsøgt. Knud traadte rødmende et Skridt frem.

„Der er kun Breve deri," sagde han.

„Ja, vi agter ikke at læse dem," svarede Fuldmægtigen smilende. „Hvad er det, Sognefoged?"

„Et Bundt Seddelpenge," svarede denne.

„Penge i Læddiken!" udbrød Knud og blegnede. „Hvordan gaar det til?"

„Er det ikke ogsaa opsparet Løn?" spurgte Fuldmægtigen, i det han tog Sedlerne og eftertalte dem.

„De Penge er ikke mine... jeg ved ikke, hvordan de er komne deri. Der maa nogen have lagt dem der."

„Ja, meget rimelig," svarede Fuldmægtigen. „Halvfjerds ... femoghalvfjerds ... halvfems ... femoghalvfems... Det stemmer jo, Tønnes Gregersen? Femoghalvfems?"

„Nej," sagde Tønnes, „jeg har kun mistet firs; saa vidt jeg husker, var det fjorten Femdalersedler og en paa ti."

„Saa maa jeg have talt galt," ytrede Fuldmægtigen med et lunt Smil. „Lad mig se endnu en Gang ... jo, det stemmer jo brillant, fjorten Femdalersedler og en Tidalerseddel. Vil I se, er det ikke rigtigt?"

„Her staar et Par snavsede Støvler bag ved Kisten," sagde Sognefogden. „Mon de ikke skulde passe til Sporet ude i Haven."

„Hvis er de?"

„Det er mine," sagde Knud mørkt, „men jeg har ikke haft dem paa siden i Søndags."

„Og i Dag er det Lørdag, og Snavset, de saa rigelig er belæssede med, er endnu ikke tørret. Ja, lad os saa gaa om i Haven. Jeg ser helst, at Støvlernes Ejermand følger med."

Støvlerne passede aldeles til Sporet, og Enden paa Sagen blev da, at Knud, hvor meget han end forsikrede dem om sin Uskyldighed, maatte følge med til Herredskontoret som Arrestant. Rygtet om alt dette for som en Løbeild igjennem Byen og naaede da ogsaa ud til Mosehuset, hvor det vakte Angest og Forfærdelse.

„O, Gammelmo'er, at jeg dog ikke fik ham til at afstaa fra at tage i Tjeneste der!" hulkede Johanne og vred fortvivlet sine Hænder. „Jeg tænkte strax, at det vilde blive til Ulykke for os allesammen ... Aa Gud ... aa Gud, at tænke sig, at han nu skal sidde der oppe til Skam for alle, endda han er lige saa uskyldig deri, som jeg ... O, Gammelmo'er, hvad skal vi dog gjøre ... hvad skal vi dog gjøre!"

Og uden at ville tage mod den gamles Trøst, gik hun hændervridende op og ned ad Gulvet.

„Men jeg ved, hvem der er Skyld i det ... jeg ved,

at det er Tønnes, som har stillet det hele an for at bringe os i Ulykke . . . han har lovet mig Hævn, fordi jeg ikke vilde føje mig efter ham . . . Du maa vide, Gammelmo'er, han kom herned en Aften og spurgte, om jeg vilde være hans Kone . . . jeg vilde hellere have sprunget i Tørvegraven . . . og da lovede han mig, at han skulde gjælde mig det igjen . . . Aa Gud dog, hvad skal jeg dog gjøre!"

„Det vil nok klare sig alt sammen," trøstede den gamle.

„Ak nej . . . ak nej, der er jo saa mange Beviser, Gammelmo'er, de slipper ham ikke . . . Og om de ogsaa slap ham, hvad skulde det vel saa blive til . . . Knud kunde aldrig blive glad mer, naar der var Misforstaaelse*) til ham . . . Aa, Gammelmo'er, jeg vil gaa op ved Præsten og fortælle ham det hele . . . og sige ham, hvordan det er . . . Kanske kan han faa Tønnes til at afstaa fra sin Hævn . . . tror du ikke, Gammelmo'er?"

„Aa ja, gaa du kun, min Pige," svarede Bedstemoderen. „Hvis det kan være dig til Trøst, var det Synd at nægte dig det."

Johanne tog i Hast et Tørklæde om sig og gav sig paa Vej til Præsten, men han var rejst bort og kom ikke hjem før om otte Dage. Saa gik hun til Tinghuset og bad om at faa Knud i Tale, og da dette nægtedes hende, vendte hun tilbage til Vognsild, og væbnende sig med Fortvivlelsens Mod, gik hun op til Tønnes og tiggede og bad ham, at han dog vilde forbarme sig over hende og frelse Knud, om han kunde.

„Retten maa nu have sin Gang," svarede Tønnes med et hoverende Smil, der gjorde Pigens Mistanke til Vished, „jeg kan ikke gjøre noget for Knud."

„Ja, Gud i Himlen give, at Retten maa faa Fremgang," sagde hun grædende, „for da vil du sidde paa det Sted, hvor Knud nu sidder."

Hun gik nu tilbage til Hjemmet, og efter Samraad med Bedstemoderen besluttede hun at stille alle videre Forsøg i Bero, indtil Præsten var vendt tilbage fra sin Rejse. Da vilde hun betro sig til ham, maaske kunde han yde hende Hjælp. I hvert Fald vidste hun, at hun ikke vilde gaa raadløs bort fra ham.

Det var otte tunge Dage, der fulgte efter. Hver Morgen vandrede Johanne hen til Tinghuset for at forsøge, om

---

*) Mistanke.

hun ikke kunde faa sin Ven i Tale, og til sidst tilstod man hende da ogsaa hendes Begjæring for saa vidt, at hun fik Lov til at tale med ham et Par Minutter, medens Arrestforvareren var til Stede. Der kunde saaledes ikke finde nogen fortrolig Samtale Sted imellem dem, men det trøstede hende dog lidt at se, hvor rolig Knud bar sin Skæbne, og hvor sikkert han stolede paa, at Sagen nok vilde blive opklaret. Ikke des mindre dyngedes det ene Bevis efter det andet op imod ham, og der var kun faa Folk, som ikke troede, at Knud var Gjerningsmanden.

En Uge var henrunden, da gamle Anders Graa en Morgenstund trak en smuk ung Hingstplag ud i Baggaarden for at lade den røre sig lidt. Dyret havde været sygt en Dags Tid, og Tønnes mente, at lidt Bevægelse vilde være det gavnligt. Anders holdt Hingsten fast i en lang Line og lod den løbe rundt om i en Kreds, i hvilken han selv var Midtpunktet.

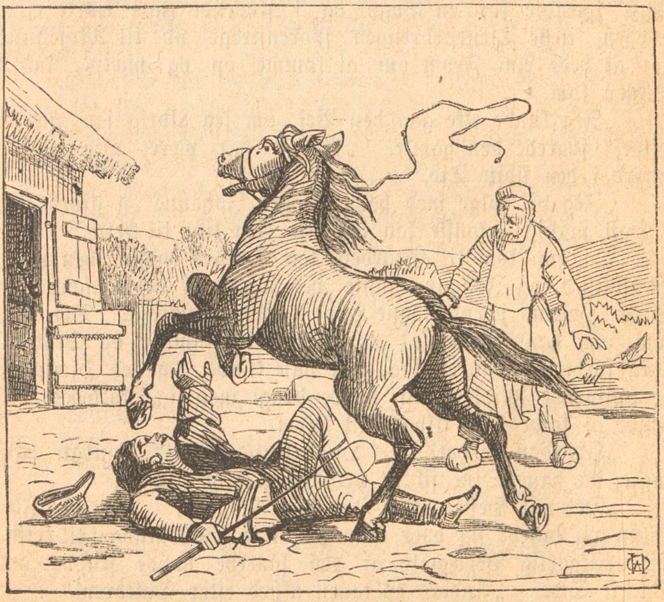

„Lad den strække et bitte Korn raskere ud," sagde Tønnes med en Ed. „Du staar jo, som du fryser."

Anders knaldede med Pisken, men det hjalp ikke. Saa tog Tønnes Pisken fra ham, og hver Gang det syge Dyr sagtnede Farten, sprang han til og drev det af al Magt et Slag over Lænden.

„Aa, Husbond, det er Synd og Skam," sagde den gamle, som næppe formaaede at holde det opskræmmede Dyr, der med bølgende Manke og udspilede Næsebor galoperede rundt om ham. „Hesten holder det ikke ud."

„Hold Mund," raabte Tønnes. „Her er det mig, der raader!"

Atter løb han hen mod Dyret med hævet Pisk, men i Steden for at springe forbi ham, stejlede Hesten, og i det den atter sprang frem, faldt dens Forhove med knusende Vægt ned paa hans Hoved, saa at han, uden at give en Lyd fra sig, styrtede blødende og bevidstløs til Jorden. Anders gav forskrækket Slip paa Hesten, der skyndte sig ind af Stalddøren, og ilede den saarede til Hjælp. Ved Hjælp af Tjenestepigerne blev Tønnes baaren ind og bragt til Sengs, og medens Anders spændte for en Vogn og i flyvende Fart kjørte efter Lægen, ilede Tjenestedrengen sporenstregs ud til Mosehuset for at bede Ane From om at komme op og hjælpe, indtil Lægen kom.

„Jeg kunde ikke gaa den Vej, om jeg aldrig saa gjærne vilde," svarede den gamle. „Gigten har været mig alt for haard i den sidste Tid."

„Jeg vil følge med ham," sagde Johanne og gjorde sig i Hast færdig; „kanske kan jeg vise dem lidt til rette."

Da hun kom til Gaarden, laa Tønnes endnu hen uden Bevidsthed, og Johanne gyste ved Synet af det forfærdelige Saar, Hestens jærnbeslagne Hove havde frembragt. Det var, som om hans Hovedskal var knust i Stumper og Stykker. Hun forbandt Saaret, saa godt hun kunde, og ved Hjælp af de oplivende Midler, hun havde bragt med sig, lykkedes det hende at kalde ham tilbage til Livet.

„Hvordan er det? ... Hvad betyder det?" spurgte han sagte, da hans Øjne fik sit bevidste Udtryk tilbage.

„Det var Hesten, som slog dig, Tønnes," svarede Johanne og bøjede sig over ham for at lægge Omslaget til rette. En uvilkaarlig Bevægelse af den saarede havde skubbet det lidt til Side. „Anders er tagen afsted efter Doktoren."

„Ja, nu husker jeg det."

Han lukkede sine Øjne og laa stille hen, indtil Lægen ankom. Efter at denne havde lagt en ny Forbinding om

Saaret og givet Johanne Anvisning paa, hvorledes hun skulde forholde sig med hans videre Pleje, spurgte han:

„Har han været ved Bevidsthed?"

„Ja, ok ja, han har talt til mig... og," tilføjede hun dæmpet, „han er det vist end."

„Det er næppe muligt," svarede Lægen, medens han dog dæmpede Røsten. „I hvert Fald vil han snart tabe den... inden Morgen vil han være død."

Det Udtryk af Angest, der for hen over Johannes Ansigt, bragte Lægen til at fortryde, at han havde udtalt sig saa bestemt.

„Ja, det kunde jo være, han stod det igjennem," tilføjede han. „Sørg nu i alt Fald for, at der bliver gjort hvad jeg har anordnet; jeg skal komme igjen i Eftermiddag."

Dermed forlod han Stuen, og Johanne gik sagte tilbage til Sengen og bøjede sig over den saarede. Tønnes, der, medens Lægen havde været sysselsat med ham, havde ligget tavs og stille med lukkede Øjne og af og til udstødende et Suk, som Smerten afpressede ham, slog nu atter Øjnene op og saa paa hende med et underligt Blik, som hun ikke forstod at tyde.

„Hvordan har du det, Tønnes?" spurgte hun. „Er der noget, jeg skal hjælpe dig til?"

„Inden Morgen vil han være død," hviskede han. „Var det ikke saadan, at han sagde?"

„Aa, Tønnes, det gaar nok hen igjen," svarede hun trøstende uden at besvare hans Spørgsmaal ligefrem.

„Og naar jeg dør... hvad vil der saa blive af dig og Knud?"

„Tænk nu ikke derpaa i denne Stund... Gud vil vende alt til det bedste," svarede hun med taarefyldte Øjne; hun indsaa kun alt for godt, at med Tønnes's Død var alt Haab ude for Knud.

Tønnes laa igjen en Stund med lukkede Øjne, og hen over hans blege Ansigt for der underlige Trækninger, medens hans Aandedræt blev kort og uregelmæssigt. Endelig saa han atter op paa Johanne med et Blik, der var fuldt af en pinlig Angest.

„Nej, jeg holder det ikke ud, Johanne," hviskede han, „alle de Tanker lader mig ikke Ro... Kan du huske den Dag ude paa Mosen.. og den svarte Studekalv... og siden ... Nej, kald dem herind, alle Folkene... og lad Tjenestedrengen ride til Tinghuset efter Fuldmægtigen... og op efter

Præsten... Tøv ikke, bitte Johanne, husk hvad Doktoren sagde."

Johanne skyndte sig med at opfylde hans Begjæring, og da Anders Graa tillige med de to Tjenestepiger vare komne ind i Stuen, blev hun staaende ved Døren, i bange Forventning om hvad der vilde komme.

Tønnes lod et Øjeblik sine Øjne hvile paa Tyendet, som tavs stod ved hans Seng, derefter sagde han:

„I maa vide, det var mig, som lagde Pengene i Knuds Kiste... jeg vidste, han var henne ved Johanne... og jeg sendte dig i By, Anders, det kan du nok huske... Jeg tog ogsaa hans Støvler paa... og Kniven, som laa inde paa Kisten, lod jeg falde ude ved Diget... Vil I nu huske det, allesammen, om jeg ikke selv... kan sige det til Øvrigheden ... Knud er en ærlig Karl... jeg gjorde det af Hævn, fordi han... naa, det kan være det samme... Har I nu hørt det, allesammen, saa I kan sige det til Øvrigheden, om jeg skulde gaa hen?"

„Ja," svarede Tjenestefolkene og saa forfærdede paa hverandre.

„Saa maa I gaa."

Lidt efter følte han, at nogen greb hans Haand, der faldt en varm Taare ned paa den, og Johanne sagde bevæget:

„Gud lønne dig for det, du der gjorde, Tønnes."

„Ja, Johanne... Johanne," svarede han, næsten vaandende sig, „kunde jeg gjøre det alt godt igjen... men nu er det for silde."

„Det er aldrig for silde," sagde hun, og holdende hans Haand i sin talte hun paa sin egen blide Maade Trøstens og Forsoningens Ord til ham, og alt som han laa og lyttede til dem, var det, som om den urolige Bølgegang i hans Sjæl lidt efter lidt stilnede af.

En Times Tid efter kom baade Herredsfogden og Fuldmægtigen til Gaarden, og Tønnes gjentog nu for dem, hvad han havde sagt til sine Tjenestefolk, hvorefter han bad Fuldmægtigen om at nedskrive hans Bestemmelse om, hvorledes hans Ejendom skulde fordeles efter hans Død.

Præsten var endnu ikke kommen tilbage fra sin Rejse, men da Øvrighedspersonerne havde forladt Gaarden, satte Johanne sig igjen ind ved hans Seng, tog hans Haand i sin og talte dæmpet Trøstens Ord til ham, indtil Trykket af hans Haand slappedes, og han faldt hen i en døsende Halv-

søvn, fra hvilken han stille og rolig gled ind i Evigheden. Om Aftenen, da Skumringen begyndte at indtræffe, drog Tønnes sit sidste Suk.

Da hendes Gjerning i Gaarden hermed var til Ende, gik Johanne hjem til Mosehuset, og medens hun gik hen forbi de Steder, hvor hun og Tønnes saa ofte havde leget sammen, følte hun en vemodblandet Glæde over, at hun dog havde været Barndomsvennen til Trøst i hans sidste tunge Strid. Og da hun kom ind i Huset, og Knud, som længe havde ventet paa hende, glad trykkede hende i sin Favn, sagde hun grædende:

„Han døde i Fred, Knud, hans Minde faar ogsaa i Guds Navn være fredet hos os."

Knud mindedes disse Ord med en stille Glæde, da det otte Dage efter blev bekjendt, at Tønnes havde testamenteret Johanne et tusend Rigsdaler af sin Formue „som — saaledes lød Testamentets Ord — en ringe Erstatning for det onde, jeg har vist mod hende, som en ringe Tak for det gode, hun har vist mig til Gjengjæld derfor."

Det var paa en varm Sommerdag i Fjor, at jeg lagde Vejen ind over Vognsild Hede. Solen straalede fra en skyfri Himmel og satte Luften nærmest Lyngen i en flimrende Bevægelse, hvad man her kalder „at Loke saar Havre"; oppe over Kæmpehøjenes Toppe kvidrede Lærkerne, ellers var alt saa stille og tyst. Da klang der paa en Gang en munter Latter op til mig, og da jeg trods den ivrigste Spejden ikke kunde opdage et eneste menneskeligt Væsen, hverken fjærnt eller nær, faldt allehaande gamle Sagn om Trolde og højtagne Mennesker mig ind. Det morede mig at drømme mig ind i den Forestilling, at jeg vandrede midt i en Æventyrverden, og jeg havde allerede en hel Fortælling i Hovedet om, hvorledes Troldene havde stjaalet et lille Menneskebarn ud af dets Vugge og taget det til sig ned i Højen, samt hvorledes en enlig Vandrer, der en Aftenstund gik over Heden, hørte dets muntre Barnelatter og friede det ud af de underjordiskes Magt — da styrtede pludselig alle mine Drømme sammen hulter til bulter, i det en melodisk Kvindestemme i en spøgende Skjændetone sagde:

„Vil han se, han skrubber af, bitte Pusling, ellers skal Mo'er rigtignok komme efter ham!"

Saaledes kunde en Trold umulig tale. Jeg gik derfor

et Par Skridt efter Lyden og fandt mig pludselig paa Randen af en stejl Skrænt, der satte Skjel mellem Heden og en af Vognsild Moses Sidegrene. Nede under Skrænten laa der et kjønt lille Hus, og paa Sydsiden af dette en solbeskinnet Have, hvor en kjøn ung Kone var i Færd med at vande

noget Tøj, som laa paa Bleg. Tre sunde og raske Smaabørn tumlede sig om hende; det ældste slæbte paa en gammel Kartoffelsæk, hvis mørkebrune Farve vel havde indgydt hende den Tanke, at den ogsaa kunde have godt af at blive bleget; det yngste, som endnu ikke lod til at staa meget sikkert paa Benene, klyngede sig til Mo'ers Kjole, og det mellemste, en lille fortvivlet Krøltop, til hvem Advarslen formodentlig var bleven given, søgte af og til at fange de sprudlende Vandstraaler med sin lille buttede Haand. Det lille Familiebilled afgav et saa fredeligt og smukt Skue, at jeg ikke nænnede at bringe Forstyrrelse i det; jeg listede mig ubemærket bort, men da jeg kom op til min Ven i Vognsild Skole, kunde jeg ikke bare mig for at fortælle ham om dette Møde ude i Ensomheden. Det kom mig for saa vidt til gode, som han

derved satte mig i Stand til at fortælle alt, hvad jeg her har meddelt Læseren, thi den lille Familiegruppe, der havde vakt min Opmærksomhed, bestod af Johanne og hendes og Knuds Børn.

„Og vil du se et lykkeligt og velsignet Familieliv," sluttede min Ven, „saa gjør dig Ærende ind hos Knud, naar din Vej igjen falder der forbi. Det vil glæde dig at lære baade ham og hende at kjende. Den gamle vil du derimod ikke træffe der mere, hun døde for en tre, fire Aar siden."

Jeg skrev mig hans Opfordring bag Øret, og et Par Ugers Tid efter stod jeg atter paa Skrænten og saa ned til Mosehuset. Denne Gang var Haven tom. Efter en lille halsbrækkende Tur ned ad den bratte Skraaning, stod jeg snart uden for Husets Dør og bankede paa.

„Væsko", sagde en Barnerøst inde fra, og da jeg sluttede mig til, at det var en Indbydelse til at træde ind, aabnede jeg Døren og lod Blikket løbe om i Stuen. Det var kun et lille Værelse, jeg kom ind i, og lavt var der til Loftet, men alt var saa lyst og venligt, saa pænt og rent derinde, at det afgav Skuet af en hel lille Mønsterstue. Ved Enden af det hvidskurede lange Bord, der efter Egnens Skik stod paa Vinduessiden, saa jeg et lille Væsen sidde i et Slags-Barnestol med Ryg og Sidestykker; Stolen havde i Steden for Ben to fremtrædende stærke Skydere, der passede til to Huller i Bordets Endestykke, hvorved der opnaaedes at bringe Stolen saa højt op til Bordpladen, at denne værnede den deri siddende fra at falde ned samtidig med, at den afgav Støtte for Barnet og Plads til Opstillingen af dets Legetøj. Det lille Barn, som i Øjeblikket havde Plads i Stolen, havde et smuktformet blegt Ansigt og et virkelig kjønt gult Haar, der hang i velordnede Lokker ned om dets Kinder og Nakke, men selve Ansigtet var saa forunderlig udtryksløst, Øjet saa underlig indadvendt og stirrende, at jeg strax sagde mig selv, at jeg her saa et lille stakkels Væsen, som aldrig vilde blive andet, end hvad det nu var: en hjælpeløs aandssvag Stakkel. Paa Bænken, der stod mellem Bordet og Vinduet, sad der en lille lyslokket Pige, der saa paa mig med et Par nysgjerrige, livlige Øjne. Jeg gjenkjendte hende som den, der havde slæbt paa Kartoffelsækken ved vort forrige Møde, og at dømme efter alle de Smaasager, som stode opstillede foran det aandssvage Barn, havde hun nu været sysselsat med at lege for dette.

„Goddag," sagde jeg.

„Velkommen," svarede den lille Pige nok saa frejdig.

„Er dine Folk*) ikke hjemme, min Ven?"

„Jo, Mo'er er bare ude at flytte Faarene, hun kommer vist nu knap;**) og Fa'er er ude at stakke Tørv."

„Du er jo en svær bitte en til at prate. Er det din Broder, ham der?"

„Nej, det er jo bitte Per," svarede den lille, undrende sig over min Uvidenhed.

„Kan du ogsaa nok passe ham, mens din Moder er henne?***)

„Ja, aa ja, for han er ikke nær saa værkelig †) som bitte Jens."

Her blev vor Samtale afbrudt ved, at Moderen traadte ind med en Krøltop ved Haanden og bitte Jens paa Armen. Efter at jeg havde hilst paa hende og faaet et venligt „Velkommen" til Svar, fortalte jeg hende — hvad der var sandt nok —, at jeg paa Vejen til Vognsild var bleven dygtig tørstig, og at jeg derfor vilde bede om lidt at drikke. Det fik jeg da, og da jeg tillige fulgte hendes Opfordring til at sidde ned og hvile mig lidt, var Samtalen snart i fuld Gang.

„Er det et lille Plejebarn, De har der henne?" spurgte jeg. „Deres lille Pige fortalte mig, at han ikke tilhørte Dem."

„Aa nej, det er en bitte Stakkel, hvis Mo'er er død, og nu er han kommen paa Sognet... Ja, De skjønner jo nok, han ikke er som andre Børn; han er saamænd nu fem Aar gammel og kan dog ikke sige noget eller støtte paa Benene. Men han er ligegodt en skjøn bitte en, og han kan ogsaa skjønne et bitte Korn paa, hvem der omgaas ham... Kan du ikke det, bitte Per?" tilføjede hun og klappede Drengen blidt paa Kinden.

Barnet vendte sine omtaagede Øjne op til hende; maaske var det Lyden af hendes Stemme, som mægtede at trænge gjennem det Slør, der laa som et Svøb om dets Bevidsthed, thi om end Øjet beholdt sit udtryksløse Blik, saa lejrede der sig dog et Smil om Staklens Mund.

„Ja ja, jeg vidste det nok," sagde den unge Kone. „Aa Herre Gud, hvor maa en ikke være taknemmelig for sunde og raske Børn, naar man ser saadan et bitte Pus, der kanske aldrig vil lære at kjende højre fra venstre."

Medens hun talte med mig, havde den lille Pige af og

---

*) Forældre. **) strax. ***) borte. †) urolig, gnaven.

til rykket Moderen i Kjolen, som om hun havde et eller andet paa Hjærtet, som hun gjærne vilde have fremført, og da Moderen nu tav, hviskede hun:

„Grisen, Mo'er."

„Hvordan er det, du siger, bitte Ane?"

„Det var Grisen, Mo'er. Den har jo ikke faaet Æde."

„Det er da ogsaa sandt... Kunde De ikke have Lyst til at se vor Gris? Den er vel ikke saa gammel end, men det er ellers en pæn bitte en."

At undslaa sig for at aflægge Grisen et Besøg, vilde under alle Omstændigheder i enhver Husmandsfamilie blive anset for en Mangel paa god Opdragelse, og ved denne Lejlighed følte jeg mig endnu mindre end sædvanlig fristet til at afslaa Indbydelsen.

„Jeg kan vel ikke gaa med, Mo'er?" spurgte Ane med et langt Blik hen efter os.

„Nej nej, du maa jo blive og passe bitte Per," svarede Moderen, „men i Aften skal du have Lov til at gaa ud med Æde til den."

Om Grisen vil jeg kun som en samvittighedsfuld Historieskriver bemærke, at den i alle Maader tilfredsstillede de Fordringer, man med Billighed kan stille til en saadan firbenet Kavaller, og at den tilmed var saa kjælen og velopdragen, at den ved Synet af os strax rejste sig fra sit Straaleje og kom hen for at blive klappet, før den gav sig i Færd med Føden. Hvad der undrede mig mere, det var, at dens Sti var forsynet med Betongulv, og at den havde det saa tørt og rent inde hos sig, at det maatte være en ren Fornøjelse for den at lægge sig til Hvile. Jeg udtalte min Tanke for den unge Kone, og hun svarede:

„Ja, vi holder nu mest af, at Dyrene skal have det saa godt hos os, som vi kan skaffe dem det. En staar sig jo derved. Der gaar ikke saa meget til Føden, som naar de rester*) Renlighed og god Omgang, og de har ligegodt mere godt af det, de faar."

„Det lader næsten til, at Smaabørnene ogsaa har Øjet op derfor," sagde jeg spøgende. „Se, hvor fortrolig den lille Krøltop tager fat paa Grisen."

„Ja, aa ja, de er ikke ræd for hverandre, de to," svarede hun. „De er jo for bitte end til at skjønne paa hvad en god Omgang er for Dyrene, men Knud og jeg har alsteder**)

---

*) savner. **) altid.

vænnet dem til at omgaas dem venlig, baade de bitte og de store, for vi skjønner, det er en god Vane at komme i... Og det er nu min Tro, at den, der fra sin Barndom har lært at have Hjærte for Dyrene, han vil ogsaa som voxen have Hjærte for sine Medmennesker, og det er en god Arv at give sine Børn med ud i Livet."

Da vi kom ud fra Grisen, mødte vi Knud, som kom hjem fra sit Arbejde ude paa Mosen, og da Johanne saa ham, fandt hun, at det da var rimeligt, at jeg slog mig til Ro ved ham, til hun havde faaet kogt en Kop Kaffe. Hun var vis paa, at Knud ikke vilde sige nej til en Kop ogsaa.

Nej, nej, Knud, der smilede med hele sit solbrunede Ansigt, vilde ikke have det mindste imod at gjøre mig Selskab. Og efter at han havde tvættet sig henne ved Posten, og vi havde faaet Kaffen til Livs, førte han mig ud for at se, hvor godt hans Korn stod, hvorefter han fulgte mig Halvvejen op til mit Maal, Vognsild Skole.

Det var ikke sidste Gang, jeg besøgte det lille Hus ude ved Heden. Da jeg næste Gang kom derud, var bitte Per allerede for fjorten Dage siden baaren op paa Kirkegaarden, og Johanne talte om ham med en sorgblandet Glæde, der rørte mig dybt.

„Vi vilde jo gjærne have beholdt den bitte Pusling, og det er haardt nok for os at være skilt fra ham nu," sagde hun med Taarer i Øjnene, „men Gud raader jo for det bedste. Nu har han det godt, vor bitte Ven; vi vilde jo aldrig kunnet lavet det saa godt for ham. Nej, ok nej."

Al den Omhu, hun havde baaret for den lille hjælpeløse Dreng, og al den Møje, hans Pleje havde voldet hende, havde hun ingen Tanke for. Hun følte kun med Sorg, at hun ikke havde mægtet at gjøre det saa godt for ham, som hun saa gjærne havde villet.

Oldenborren.

Af E. Toepfer.

Medens Landmanden om For− eller Efteraaret pløjer sin Mark eller graver i sin Have, vil han visse Aar hvert Øjeblik kunne opdage et lille Dyr i den oppløjede Jord. Det ligner en Orm, har et langstrakt, blødt og lidt krumbøjet Legeme, der har en smudsighvid Farve og 6 korte Ben, et stort, haardt og hvælvet Hoved uden Øjne, men med en kraftig Bidemund. Dette lille Dyr er saa godt kjendt, at næsten alle vide, at det er en Oldenborrelarve (i Jylland kaldet „Stoubutting"). Det fuldt udviklede Insekt, Oldenborren, er endnu bedre kjendt af Navn og Udseende end Larven; den hører til en Afdeling af Insekterne, der med et fælles Navn kaldes Biller. Alle Biller have en Bidemund og gjennemgaa en fuldstændig Forvandling. Det vigtigste Kjendetegn, hvorved de kunne skjelnes fra alle andre Insekter, er det forreste Par Vinger, de saakaldte Dækvinger, som ere stive og haarde og under Hvilen slutte saa tæt til hinanden, at de danne et Værn for de bageste, hindeagtige Vinger, der ere de egentlige Flyveredskaber og tillige dække hele Bagkroppen. De bageste Vinger ere meget større end Dækvingerne, men kunne dog dækkes af disse, da de under Hvilen blive bøjede og foldede sammen ligesom en Vifte.

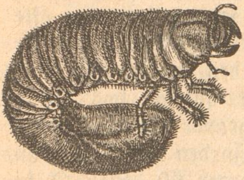

Da Oldenborren er saa godt kjendt af alle, er det ikke nødvendigt at forklare dens Udseende og Bygning. Hosstaaende Tegninger af to Oldenborrer fremstille Han og

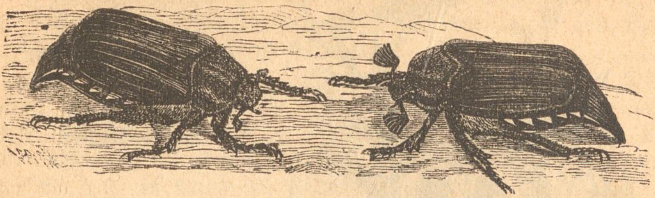

Hun. Hannen, der ses til højre, kan let skjelnes fra Hunnen ved sine større Følehorn. Oldenborrerne, der have en meget stor Udbredelseskreds, findes almindelig i alle Egne her i Landet. De komme frem af Jorden i April eller Maj, paa samme Tid som Træerne udfolde deres Blade. Om Dagen holde de mere af at holde sig rolige og sidde døsige omkring paa Træer og Buske, men saa snart Skumringen indtræder, komme de i Virksomhed. De flyve da enten omkring i Luften, hvorfra man overalt hører deres Summen og Brummen, eller kaste sig over Træer og Buske, hvis Knopper og Blade de afgnave med den største Graadighed. Hannen lever, som fuldt udviklet Insekt, i det højeste kun 14 Dage, Hunnen omtrent i en Maaned, da hun skal sørge for Æglægningen. Da imidlertid ikke alle Oldenborrer komme frem af Jorden paa en Gang, men nogle tidlig, og andre senere, kan man ofte se dem i over to Maaneder. Hannens korte Liv ender strax, naar Parringen har fundet Sted, da den hermed har opfyldt sit Hverv. Æggene udvikles meget hurtig hos Hunnen. Naar Æglægningen skal finde Sted, graver Hunnen med sine stærke Graveben det ene lille Hul i Jorden efter det andet til Æggene, af hvilke hun i alt lægger 60—80. I hvert Hul lægges der en lille Klump Æg, der indeholder 12—20 Stykker. Naar Hunnen har udført dette Arbejde, har den udspillet sin Rolle her i Verden og lægger sig da til at dø. Omtrent 4—6 Uger efter at Æggene ere lagte, krybe Larverne allerede frem af dem. De ere meget smaa og leve i den første Tid kun af raadne Plantestoffer, indtil deres Bidemund er bleven kraftig udviklet. Alle de Larver, der ere komne fra en og samme Klump Æg, holde sig da tæt sammen indtil den næste Sommer, og indtil de første Gang have skiftet Hud. Om Efteraaret grave de sig dybere ned i Jorden, for bedre at kunne værne sig mod Kulden, og overvintre der.

Naar Foraarets Varme atter kalder dem til Live, sprede de sig til alle Sider og komme nærmere op mod Jordens Overflade. Nu ere deres Munddele blevne saa godt udviklede, at de ikke længere nøjes med raadne Plantedele, men kaste sig med en umættelig Graadighed over Planternes Rødder, hvorved de ofte gjøre umaadelig Skade. Gjennem Roden drager Planten jo som bekjendt Næring fra Jorden, og naar Roden bliver ødelagt, maa Planten gaa til Grunde. Naar Kulden begynder om Efteraaret, grave Larverne sig atter dybere ned i Jorden. Larven fører dette underjordiske Liv i over tre Aar, skifter i denne Tid gjentagne Gange Hud og voxer meget stærkt efter hvert Hudskifte. Jo ældre Larven bliver, jo mere tiltager dens Graadighed, og des mere Skade gjør den altsaa. I Førstningen af det fjerde Aar (hos os i Reglen i Juni Maaned) graver den sig et Hul omtrent en Alen dybt nede i Jorden. Her ender den sit Larveliv, og den gaar nu over til at blive Puppe. Hos Puppen foregaar den egentlige Forvandling, der varer 4—8 Uger. Puppen har en brun Farve og er meget plumpt formet. Den faar snart omtrent samme Legemsform som det fuldt udviklede Insekt samt Øjne, Følehorn, Ben, Vinger osv. ligesom hos dette, men i en ufuldkommen Skikkelse. Benene, Vingerne og Følehornene ere foldede sammen under Bugen. Den skifter endnu en Gang Hud, og naar Puppelivet er forbi, gjennembryder den sit Hylster og kommer frem af dette som en fuldt udviklet Oldenborre. Paa Grund af Kulden holder den sig hele Vinteren igjennem skjult nede i Jorden, og først naar Foraaret for Alvor har taget fat, graver den sig nærmere og nærmere op til Jordens Overflade. Naar Træerne udfolde deres Blade, bryder Oldenborren frem af Jorden og begynder sit kortvarige Liv som fuldt udviklet Insekt. Dette er i Korthed en Skildring af de tre Trin i Oldenborrens Udvikling, nemlig dens Liv som Larve, Puppe og fuldt udviklet Insekt. Der hengaar altsaa fire Aar med Oldenborrens hele Udvikling, fra den Tid Æggene lægges, og indtil den kommer frem af Jorden. Læserne have vistnok lagt Mærke til, at der vise sig Oldenborrer hos os hvert Aar, men langt fra hvert Aar i lige stor Mængde. Man kan med temmelig stor Sikkerhed regne, at de hver fjerde Sommer ville optræde i et meget stort Antal.

Som fuldt udviklet Insekt lever Oldenborren af Træernes og Buskenes Blade. Disse Planter komme derved i en sygelig Tilstand og tvinges til at udvikle de Knopper, som

først skulde være udviklede det næste Foraar, og dette sætter dem en Del tilbage i Væxten. Oldenborrerne gjøre herved megen Skade, navnlig i de saakaldte Oldenborreaar (hver fjerde Sommer), hvor de ofte optræde i saa stor Mængde, at de paa en kort Tid næsten aldeles kunne ødelægge al Plantevæxt. Man har mange Exempler paa, at de i saadanne Aar ere optraadte i umaadelige Sværme. I Aaret 1668 viste der sig i Grevskabet Galway i Irland en Sværm Oldenborrer, der havde en Udstrækning af en Mil og var saa tæt, at Sollyset formørkedes. Sværmen kastede sig ned over Egnen og ødelagde paa en kort Tid Plantevæxten saa grundig, at hele Egnen fik et aldeles vinterligt Udseende. Oldenborrernes Gnaven lød, som naar man gjennemsaver Tømmer, og om Aftenen frembragte deres Flugt en Lyd, der lignede en fjærn Trommehvirvel. Den 18de Mai 1832 blev en Postvogn i Frankrig, forspændt med 6 Heste, tvungen til at vende om paa sin Vej, fordi den mødte en saa stor Sværm Oldenborrer, at Hestene bleve sky, og i 1841 kunde man flere Aftener ikke gaa paa Broerne over Floden Saone ved Byen Macon i Frankrig paa Grund af den Mængde Oldenborrer, der opfyldte Luften. Hos os ere Oldenborrerne heldigvis aldrig optraadte i saa stor Mængde, men vi have dog ofte haft nok af dem til at kunne mærke den store Skade, som de gjøre Planterne.

Den Skade, som de fuldt udviklede Oldenborrer gjøre, kan være slem nok, men deres Larver ere dog langt værre Gjæster, især naar de optræde i stor Mængde. Med Undtagelse af den første Tid af deres Liv hente Larverne udelukkende deres Næring fra Planternes Rødder. Deres Graadighed er næsten umættelig, og deres Bideredskaber ere saa kraftige, at ingen Rod er i Stand til at kunne modstaa dem. Det skjulte Liv, som Larverne føre i Jorden, gjør det langt vanskeligere for os at komme dem til Livs end de fuldt udviklede Oldenborrer. Disse Larver maa derfor ubetinget henregnes til Planternes værste Fjender.

Det er meget naturligt, at saa skadelige Dyr som Oldenborrerne tidlig maa have tildraget sig Opmærksomheden. I den overtroiske Middelalder greb man endog flere Gange til den forunderlige Udvej at sætte dem i Band, da Bandstraalen paa den Tid blev betragtet som det kraftigste Middel mod alle Onder. Dette skete f. Ex. 1479 i Svejts, da Oldenborrerne bleve indstævnede for den gejstlige Domstol i Byen Lausanne, fordi deres Ødelæggelser havde foraarsaget Hungersnød i en Del af Landet. Man iagttog alle retslige For-

mer og handlede med den største Upartiskhed, i det der udnævntes en Prokurator til at forsvare Oldenborrernes Sag, men han var ikke i Stand til at kunne overbevise Retten om deres Uskyldighed, thi denne dømte hele Sværmen „til evig Landsforvisning, dem selv til Straf og andre til Advarsel". Det værste var imidlertid, at Oldenborrerne hverken brøde sig om Lov eller Ret, og Dommen havde ikke den mindste Virkning paa dem. Naar man vil modvirke den Ødelæggelse, som de fuldt udviklede Oldenborrer gjøre paa Planterne, maa man indsamle og dræbe dem. Indsamlingen bør altid ske, naar man ser, at de begynde at sværme. Oldenborrerne sværme i størst Mængde paa varme og stille Aftener, hvorfor Indsamlingen helst bør ske Dagen efter en mild Aften, fra den tidlige Morgen til hen ad Middag. De sidde da i Reglen trætte og døsige paa Grenene og gjøre sjælden noget Forsøg paa at flyve bort, naar de falde ned paa Jorden. Man ryster Træerne med raske Tag; hvis de ere meget store, maa man enten stige op i dem og ryste de enkelte Grene eller ogsaa støde til disse med lange Stænger. De nedfaldne Oldenborrer maa opsamles og kastes i Kar, der have glatte Vægge, for at de ikke let igjen kunne krybe op af dem. De indsamlede Dyr maa knuses eller dræbes paa anden Maade. Ved en saadan almindelig Indsamling, som altid bør ske, før Parringen og Æglægningen har fundet Sted, kan der udrettes meget og tilintetgjøres en Mængde Oldenborrer. Disse komme da ikke til at forplante sig, og som Følge heraf vil der heller ikke det næste Aar udvikles saa mange Larver. Som et Exempel paa hvormeget der kan udrettes ved en saadan Indsamling, skulle vi nævne, at der i Aaret 1835 paa en kort Tid blev samlet og dræbt henved 300 Millioner Oldenborrer i Departementet Sarte i Frankrig.

Vore egne Kræfter ere imidlertid langt fra i Stand til med Held at kunne optage Kampen med Oldenborrerne og især med disses Larver, som det er endnu vanskeligere for os at komme til Livs paa Grund af deres skjulte Opholdssteder. Heldigvis have imidlertid baade Oldenborrerne og deres Larver mange Fjender og Forfølgere mellem de andre Dyr, der langt bedre kunne komme dem til Livs, end vi ere i Stand til. Disse Dyr ere derfor vore bedste Forbundsfæller i vor Kamp mod Oldenborrerne og alle andre skadelige Insekter. Naar vi paa alle Maader frede om disse Dyr, bruge vi det bedste Middel til at modvirke Udbredelsen af de skadelige Insekter. Af disse Dyr vil jeg først nævne Muldvarpen, der,

som Læserne vel vide, lever i Jorden, hvor den har sin Bolig, og hvorfra den graver Gange i alle Retninger. Den er et meget graadigt Dyr, som æder en utrolig Mængde Oldenborrelarver. Man gjør derfor vel i at skaane den, trods den Skade, som den af og til gjør paa Planterne ved sin Roden og ved at skyde sine Muldvarpeskud op.

Af langt større Betydning er dog den Rolle, som en Mængde Fugle spille ved at efterstræbe og udrydde Oldenborrer og andre for Planterne skadelige Insekter og Larver. Man kalder med rette Fuglene for „Naturens Politi," da deres vigtigste Hverv er at holde et vaagent Øje med de Dyr, som true Planterne med Fordærvelse og Undergang. Blandt Fuglene ere især Stærene, Kragerne, Allikerne og Maagerne meget ivrige Fjender af Oldenborrelarverne. Man kan ofte se disse Fugle følge bag efter Ploven og livlig snappe den ene Larve efter den anden op af den friske Plovfure. De fuldt udviklede Oldenborrer efterstræbes og udryddes ligeledes af en Mængde forskjellige Dyr, f. Ex. af Flaggermusene og en stor Del Fugle, nemlig foruden de allerede nævnte tillige især af Gjøgen, Natravnen, Tornskaderne og flere andre. Naturen tilbyder os altsaa Forbundsfæller i rigelig Mængde i vor Kamp mod de for vore dyrkede nyttige eller smukke Kulturplanter skadelige Insekter; det gjælder kun om, at alle og navnlig Landmændene og Gartnerne lære disse Venner nøje at kjende og blive fortrolige med deres store Betydning for os. De vigtigste af disse Venner og Forbundsfæller ere, som jeg allerede har nævnet, de nyttige Smaafugle. Paa Grund af disses gavnlige Virksomhed for os i Naturens Husholdning, skulde man tro, at de ikke vare udsatte for Efterstræbelse fra vor Side, men des værre forholder det sig ikke saaledes, thi der er næppe nogen Dyreklasse, som i den Grad letsindig er bleven forfulgt og efterstræbt som netop Fuglene. Det er derfor meget glædeligt, at man i den senere Tid rigtig har faaet Øjnene op for Fuglenes betydningsfulde Virksomhed i Naturen, men der staar dog endnu meget tilbage at gjøre i denne Retning. Jeg vil derfor slutte denne lille Skildring med den indtrængende Opfordring til alle: „Skaan vore nyttige Fugle, og fred paa enhver Maade om dem og deres Yngel!" Det er det bedste og sikreste Middel til at modarbejde Oldenborrernes og alle andre skadelige Insekters Ødelæggelse af vore Kulturplanter.

Øreskrifter for Folket.

Under denne Fællestitel vil efterhaanden udkomme en Række særdeles billige Hæfteskrifter, foreløbig indeholdende følgende udvalgte Fortællinger af „Folkets Almanak":

Nr. 1. 12 Fortællinger af Folkets Almanak, med 30 Bill. 40 Øre.

— 2. **Kjærlighed og Had**, Fortælling af C. A. Thyregod. — **Lindormen** efter Hebel, m. m. Med 10 Billeder. 10 Øre.

— 3. **Det ene Fornødne**, af Chr. R. — **Vilhelm Tell** af Anton Nielsen. — **En uventet Tilstaaelse.** — **Et Væddeløb.** — **Nisserne i Bjærgby Bakke** af Em. Henningsen m. m. Med 8 Billeder. 10 Øre.

— 4. **Fra Oldtiden** af Fr. W. Horn. — **Petersens Grise** af A. Andresen. — **Husmandsfamiliens Middag** af Camillo Brun. — **Historien om hvordan Jens Rødbro fik Korset**, fortalt af ham selv m. m. Med 14 Billeder. 10 Øre.

— 5. **En Gudsdom**, Fortælling af Knud Skytte. — **Efter en Sygdom.** Med 4 Billeder. 10 Øre.

— 6. **Nissernes Julekvæld** af Emanuel Henningsen. — **Troldkonen i Stenbaaden**, ved Carl Andersen. — **Til Kukmanden kom**, jysk Skjæmteæventyr ved Evald Tang Kristensen. Med 13 Billeder. 10 Øre.

— 7. **Kvindetroskab** af Zakarias Nielsen. Med 4 Bill. 10 Øre.

— 8. **Baadsmanden fortæller** af C. Middelboe. — **Den ny Avis eller den uheldige Peter.** — M. m. Med 12 Bill. 10 Øre.

— 9. **Spøgelsevognen**, efter en sand Begivenhed fortalt af Em. Henningsen. — M. m. Med 7 Billeder. 10 Øre.

— 10. **Enkens fortabte Søn**, Fortælling af C. A. Thyregod. Med 4 Billeder. 10 Øre.

— 11. **Ridefogdens Søn**, Fortælling af C. A. Thyregod. — M. m. Med 11 Billeder. 10 Øre.

— 12. **Et fattigt Hjem**, Fortælling af Anton Nielsen. — **Agnete med Guldhaaret.** Med 5 Billeder. 10 Øre.

— 13. **Geoachino.** Fortælling fra Italien af P. P. — **Mosede Hans**, et Sagn. — M. m. Med 8 Billeder. 10 Øre.

— 14. **Skytten paa Hvam**, Fortælling af Emanuel Henningsen. — **Den fiffige Rekrut.** Med 16 Billeder. 10 Øre.

— 15. **Kjødædende Planter** af E. Toepfer. — **Filipsens Skat**, Fortælling af Knud Skytte. — **Bjærgmandens Salve.** — M. m. Med 13 Billeder. 10 Øre.

— 16. **Dyrplageren**, Fortælling for Ungdommen af Emanuel Henningsen. — M. m. Med 8 Billeder. 25 Øre.

— 17, 18, 19 og 20. **Muntre Fortællinger** à 25 Øre.